

БИЫЛ НҰР-СҰЛТАН ҚАЛАСЫНЫҢ ЖАСЫЛ БЕЛДЕУІ ТАҒЫ 451518 КӨШЕТПЕН ТОЛЫҒАДЫ. ОЛАРДЫҢ АРАСЫНДА ҚАЙЫҢ, ҚАРАҒАЙ, ҮЙЕҢКІ, ҚАРАҚАТ ЖӘНЕ АЛМА АҒАШЫ БОЛАДЫ.

ЕЛОРДА ЖАСЫЛ ЖЕЛЕККЕ ОРАНАДЫ

Ағаш отырғызу жұмыстары ауа райының жылынуымен мамыр айының басында басталды. Қазір «Астана орманы» бригадасы күніне 25 мыңнан астам көшет егіп жатыр. Климаттың ерекшелігіне байланысты жасыл белдеу көшеттері суаруды қажет етеді. Көктемде

отырғызылған көшеттер биыл 12 рет, содан кейін әр маусымда 6 рет суарылады. Бүгінгі таңда елорданың жасыл белдеуі 14827 гектар жерді құрайды. Бұл аймақта 9,6 миллионнан астам ағаш пен 1,8 миллионға жуық бұта өседі.

РЕФЕРЕНДУМ-2022:
АҚПАРАТ ОНЛАЙН БЕРІЛЕДІ

5 маусымда Қазақстанда жалпы республикалық референдум өтеді. Елорда тұрғындары өздерінің сайлау учаскелері туралы мәліметтерді онлайн режимінде ала алады.

Нұр-Сұлтан қаласының әкімдігі өзінің дауыс беру учаскесі туралы мәліметтерді нақты уақыт режимінде келесі арналар арқылы алуға мүмкіндік береді:

Ресми веб-сервис: <https://referendum.astana.kz>

Telegram-дағы чат-бот: https://t.me/ns_referendum_bot

«Қалалық қызметтер» бөліміндегі «SmartAstana» мобильді қосымшасы

iKomek бірыңғай байланыс орталығы, 109 телефоны бойынша.

Азаматты белгілі бір дауыс беру учаскесінде референдумға қатысуға құқығы бар адамдардың тізіміне енгізу үшін оның тұрғылықты жері бойынша, осы учаскенің аумағында тіркелу фактісі негіз болатындығын атап өткен жөн. Мекенжай мәліметтерін тіркеу, түзету және тексеру үшін egov.kz «электрондық үкімет» порталына жүгіну қажет. «Азаматтық, көші-қон және иммиграция, халықты тіркеу және тіркеу есебінен шығару» бөліміне немесе «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясына.

Қалалықтардан республикалық референдумға қатысып, конституциялық құқықты іске асыруды сұрайды, өйткені әр адамның дауысы маңызды!

АҚЫЛЫ АВТОТҰРАҚТАР
КӨК ТҮСПЕН БЕЛГІЛЕНДІ

Нұр-Сұлтан қаласындағы ақылы автотұрақтарда көк түсті жолақтар пайда болды.

Қанатқақты жоба әзірге елордадағы «Нұржол» бульварында іске қосылды. Жаңа жолақ түсі жүргізушілерге ыңғайлы бөлу үшін қарастырылған.

Көк жолақ жүргізушілерге ақылы тұрақ кеңістігінің шекараларын жақсырақ және жылдам анықтауға көмектеседі.

«Ашық көк сызықтар ақылы аймақты бөліп, жүргізушілердің назарын аударуы керек. Егер бұл жаңалықты қала билігі

мақұлдаса, болашақта елорданың барлық ақылы тұрақ аймақтары көк жолақпен бөлінетін болады» деп жазды «Астана тұрақ кеңістігі» компаниясы хабарламасында.

Ережеге сәйкес, төлем алғашқы 30 минутта жасалуы керек. Жұмыс күндері ақылы тұрақтар 8:00-20:00 аралығында қолжетімді болады. Демалыс және мереке күндері тұрақтарды қолдану тегін.

С А Н С Ә Й Л Е М

ЕЛОРДАДА ҚАЛА ТҰРҒЫНДАРЫ МЕН ҚОНАҚТАРЫ ҮШІН

155 ВЕЛО-СТАНЦИЯ

ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕДІ

ELORDA.INFO САУАЛНАМАСЫ

5 МАУСЫМДА РЕСПУБЛИКАЛЫҚ РЕФЕРЕНДУМҒА ҚАТЫСАСЫЗ БА?

☐ Ия әлбетте қатысып, азаматтық белсенділігімді танытам.

☐ Әлі шешім қабылдаған жоқпын. Уақыты келгенде көрерміз.

☐ Ол туралы әлі естімеппін. Мәліметім жоқ.

☐ Қатыспаймын. Сол күні қолым тимейді.

☐ Өз жауабыңыз. (Коммент қалдырыңыз).

elordainfo

Elorda.info ақпараттық порталы әлеуметтік сауалнама жүргізеді, оған QR-код арқылы дауыс беріңіз. Сауалнама нәтижесі газеттің сенбілік нөмірінде және сайттың әлеуметтік желідегі парақшасында жарияланады.

ҚАЛДЫҚТЫ ҚАЙТА ӨНДЕУ ҚАШАН ҚАРҚЫН АЛАДЫ?

5-БЕТ | МӘСЕЛЕ

СОТ ҚАЙ ТІЛДЕ ӨТЕДІ?

6-БЕТ | САРАПТАМА

ЕСКЕНДІРДІ ЕСКЕ АЛДЫ

8-БЕТ | МӘДЕНИЕТ

МЕРЕЙТОЙЛЫҚ САММИТКЕ ҚАТЫСТЫ

Қасым-Жомарт Тоқаев Ұжымдық қауіпсіздік туралы шартқа қол қойылғанына 30 жыл және ұйымның құрылғанына 20 жыл толуына орай өткен ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің Ұжымдық қауіпсіздік кеңесінің мерейтойлық сессиясына қатысты.

Мерейтойлық жиынға Қазақстан көшбасшысынан басқа Арменияның Премьер-министрі Никол Пашинян, Беларусь Президенті Александр Лукашенко, Қырғызстан Президенті Садыр Жапаров, Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмон, Ресей Президенті Владимир Путин, сондай-ақ ҰҚШҰ-ның бас хатшысы Станислав Зась қатысты.

Қасым-Жомарт Тоқаев кездесуге қатысқандарға ілтипат білдіріп, мерейтойлық сессияны ұйымдастырғаны үшін Ресей тарапына және Владимир Путинге жеке ризашылығын білдірді. Қазақстан Президенті ҰҚШҰ-ның 30 жыл ішінде одан әрі даму үшін зор әлеуеті бар көпжақты ынтымақтастықтың нақты механизмі ретінде қалыптасқанын атап өтті.

Қасым-Жомарт Тоқаев бейбітшілік пен тұрақтылықты,

халықаралық және аймақтық қауіпсіздікті сақтау, мүше мемлекеттердің аумақтық тұтастығы мен егемендігін қорғау ҰҚШҰ-ның басты міндеті екенін айтты. Президент ҰҚШҰ-ның тұрақты жұмыс органдарының табысты қызметіне, әртүрлі форматтағы тығыз ынтымақтастықты, сондай-ақ ұйымның күштік, құқық қорғау және бітімгершілік әлеуетін күшейту мәселесіне тоқталды.

Мемлекет басшысы сөйлеген сөзінде халықаралық терроризм мен экстремизмге, заңсыз есірткі және қару-жарақ айналымына, көші-қонға, соның ішінде Ауғанстандағы ахуалдың өршуіне қарсы іс-қимыл мәселелеріне ерекше назар аударды.

«Ауғанстандағы жағдай, сондай-ақ осы елдің аумағындағы қарулы топтардың белсенді әрекеті мемлекеттеріміздің қауіпсіздігі мен тұрақтылығына қатер төн-

діріп отыр. ҰҚШҰ барлық ықтимал қауіп-қатерлерді ескеріп, Орталық Азияның оңтүстік шекараларының қауіпсіздігін қамтамасыз етуге көбірек көңіл бөлуі керек деп есептеймін» деді Қазақстан Президенті.

Қасым-Жомарт Тоқаев ҰҚШҰ бітімгершілік күштерінің әлеуетін нығайту ұйым қызметінің тағы бір өзекті міндеті екенін айтты. «Біздің ойымызша, қазірдің өзінде ҰҚШҰ-ны БҰҰ-ның бітімгершілік қызметімен байланыстыру міндетін күн тәртібіне қою қажет. Бұл қадам Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымының субъект ретіндегі құқығын нығайтады. Сондай-ақ ұйымның бейбітшілікті сақтау жөніндегі халықаралық бітімгершілік операцияларға қатысу тәжірибесін қамтамасыз етеді» деді Мемлекет басшысы.

Кездесу қорытындысы бойынша ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің басшылары Ұжымдық қауіпсіздік кеңесінің мерейтойлық мәлімдемесін қабылдады. Содан кейін саммит қатысушылары жиын жұмысын таңғы ас форматында жалғастырды.

АРНАЙЫ БАРЫП, ҚОЛДАУ КӨРСЕТТИ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев БАӘ Президенті шейх Халифа бен Зайд Әл Нахаянның қайтыс болуына байланысты осы елдің жаңадан сайланған Президенті, Абу Дабидің билеушісі шейх Мұхаммед бен Зайд Әл Нахаянға және билеуші әулеттің мүшелері мен Әмірліктер халқына көңіл айту үшін Біріккен Араб Әмірліктеріне келді. Көшбасшылардың кездесуі Президенттің Абу Дабидегі Қасру-л Мушриф сарайында өтті.

Мемлекет басшысы Қазақстан халқының және жеке өзінің атынан көңіл айтып, шейх Халифаның елді өркендету жолындағы ерен еңбегін атап өтті. «Әмірліктердің ел ішіндегі

және халықаралық деңгейдегі көптеген жетістігі шейх Халифаның есімімен байланысты. Оның дана басшылығымен БАӘ Таяу Шығыстағы бейбітшілік пен тұрақтылықтың күшті жақтаушысы

болды, сонымен қатар бүкіл араб әлемі үшін қарқынды экономикалық өсу мен әлеуметтік дамудың үлгісі болды. Сондықтан біз оның қайтыс болуын БАӘ үшін ғана емес, бүкіл әлем қоғамдастығы үшін орасан зор қайғы деп қабылдаймыз» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қасым-Жомарт Тоқаев шейх Халифа бен Зайд Әл Нахаянның Қазақстан мен Әмірліктер арасындағы қатынастарды дамытуға елеулі үлес қосқанын атап өтті. Кездесу барысында Қасым-Жомарт Тоқаев шейх Мұхаммед бен Зайд Әл Нахаянды БАӘ Президенті болып сайлануымен құттықтап, оның басшылығымен Әмірліктердің одан әрі гүлдене беретініне сенім білдірді.

БАӘ Президенті өз кезегінде осындай ауыр жағдайда арнайы келіп, жеке қолдау көрсеткені үшін Қазақстан көшбасшысына ризашылығын білдірді, сондай-ақ елорда көшелерінің біріне шейх Халифаның аты берілетініне алғысын айтты.

Көшбасшылар екі мемлекет арасындағы ынтымақтастықты жан-жақты нығайтуға өзара ниетті екенін нақтылады. Кездесу соңында Мемлекет басшысы БАӘ Президентін Қазақстанға сапармен келуге шақыруын нақтылады.

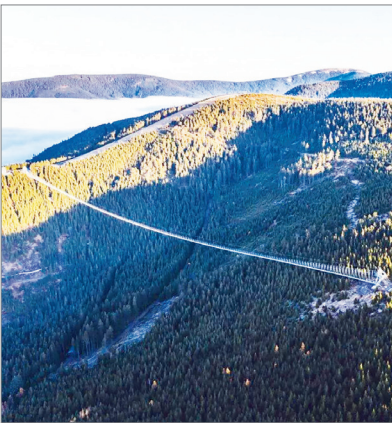
ЕЛЕҢ ЕТКІЗЕР

Солтүстік Кореяда коронавирус індетінің таралуы күшейіп жатыр. Соңғы күні 400 мыңға жуық адамнан вирус анықталып, жұқтырғандар саны 1 миллион 200 мыңнан асқан. Дерттен тағы 8 адам көз жұмған. 500 мыңнан аса науқас карантинде. Сарапшылар бұл елде індеттің салдары ауыр болуы мүмкін деп отыр. Себебі 26 миллион тұрғыны бар мемлекетте халықтың дені коронавирусқа қарсы екпе алмаған.

Чехияда жаяу жүргіншілерге арналған әлемдегі ең ұзын аспалы көпір ашылды.

Sky Bridge деп аталатын бұл нысанның ұзындығы – 1 шақырым. Ол теңіз деңгейінен 1100 метр биікте тұр. Оның құрылысына 2 жылға жуық уақыт кеткен, 8,5 млн доллар жұмсалған. Жоба авторларының айтуынша, биіктен қорқатын адамдар бұл көпірмен жүрмей-ақ қойғаны дұрыс.

Ұлыбританияда пошта таситын дрон пайда болды. Британиялық The Royal Mail пошта қызметі хат-хабарды енді дронмен жеткізбек.

Осыған орай, жаңа 50 бағыт ашылып, үш жыл ішінде 200-ге жуық ұшқышсыз ұшу аппаратын іске қосу көзделген. Тың технологияны қолданудағы басты мақсат пошта жеткізу процесін оңтайландыру дейді мамандар. Өйткені дрондар хат-хабарды жылдам жеткізіп қана қоймайды, жанар-жағармайды аз жұмсайды.

5 МАУСЫМ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ РЕФЕРЕНДУМ		Жаңа Қазақстан – жаңартылған КОНСТИТУЦИЯ 2022: ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ АЙҚЫН 10 КӨРІНІСІ	
	Қолданыстағы редакция	ЖАҢА редакция	
6-бап 3-т.	3. Жер және оның қойнауы, су көздері, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар мемлекет меншігінде болады.	3. Жер және оның қойнауы, су, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар ХАЛЫҚҚА ТИЕСІЛІ. Халық атынан меншік құқығын мемлекет жүзеге асырады.	
15-бап 2-т.	2. Ешкімнің өз бетінше адам өмірін қиюға хақысы жоқ. Өлім жазасы заңмен белгіленеді	2. Ешкімнің өз бетінше адам өмірін қиюға хақысы жоқ. ӨЛІМ ЖАЗАСЫНА ТЫЙЫМ САЛЫНАДЫ.	
43-бап	<i>Қолданыстағы редакцияда мұндай талаптар жоқ</i>	3. Қазақстан Республикасының ПРЕЗИДЕНТІ өз өкілеттігін жүзеге асыру кезеңінде САЯСИ ПАРТИЯДА БОЛМАУҒА ТИІС. 4. Қазақстан Республикасы ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ЖАҚЫН ТУЫСТАРЫНЫҢ саяси мемлекеттік қызметшілер, квазимемлекеттік сектор субъектілері басшылары ЛАУАЗЫМДАРЫН АТҚАРУҒА ҚҰҚЫҒЫ ЖОҚ.	
46-бап 4-т.	4. Қазақстанның Тұңғыш Президентінің мәртебесі мен өкілеттігі Республика Конституциясымен және конституциялық заңмен айқындалады.	4. АЛЫНЫП ТАСТАЛСЫН	
50-бап 3-т.	3. Мәжіліс конституциялық заңда белгіленген тәртіппен сайланатын ~~107~~ депутаттан тұрады.	3. Мәжіліс конституциялық заңда белгіленген тәртіппен аралас сайлау жүйесі бойынша: біртұтас жалпыұлттық сайлау округінің аумағы бойынша бара-бар өкілдік жүйесі бойынша, сондай-ақ БІР МАНДАТТЫ АУМАҚТЫҚ САЙЛАУ ОКРУГТЕРІ БОЙЫНША САЙЛАНАТЫН 98 ДЕПУТАТТАН ТҰРАДЫ.	
	Қолданыстағы редакция	ЖАҢА редакция	
VI бөлім	Конституциялық кеңес	Конституциялық СӨТ	
72-бап	<i>Қолданыстағы редакцияда мұндай мүмкіндіктер жоқ</i>	3. КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СӨТ АЗАМАТТАРДЫҢ ӨТІНІШТЕРІ бойынша Конституцияда бекітілген, олардың құқықтары мен бостандықтарын тікелей қозғайтын Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің Республика Конституциясына сәйкестігін қарайды.	
83-1-бап ЖАҢА	<i>Қолданыстағы редакцияда мұндай институт жоқ</i>	1. Қазақстан Республикасындағы АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ УӘКІЛ АДАМНЫҢ және азаматтың бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қалпына келтіруге жәрдемдеседі, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын ілгерілетуге ықпал етеді.	
87-бап 4, 5-т.	4. Облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың әкімдерін қызметке тиісінше облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың мәслихаттарының келісімімен Республика Президенті тағайындайды.	Облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың әкімдерін қызметке тиісінше облыс аумағында орналасқан мәслихаттар депутаттарының немесе республикалық маңызы бар қалалар мен астана мәслихаттары депутаттарының келісімімен Республика Президенті тағайындайды. Республика Президенті ДАУЫС БЕРУ ӨТКІЗІЛЕТІН КЕМІНДЕ ЕКІ КАНДИДАТУРА ҰСЫНАДЫ. Дауыс беруге қатысқан мәслихаттар депутаттарының көп дауысын алған кандидат келісім алған болып есептеледі.	
91-бап 2-т.	2. Конституцияда белгіленген мемлекеттің тәуелсіздігі, Республиканың біртұтастығы мен аумақтық тұтастығы, оны басқару нысаны, сондай-ақ тәуелсіз Қазақстанның негізін салушы, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті — Елбасы іргесін қалаған Республика қызметінің түбегейлі принциптері және Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті — Елбасының мәртебесі өзгермейді.	2. Конституцияда белгіленген мемлекеттің тәуелсіздігі, Республиканың біртұтастығы мен аумақтық тұтастығы, оны басқару нысаны, Республика қызметінің түбегейлі принциптері өзгеріссіз болып табылады. <i>Осылайша, Елбасы және Тұңғыш Президент мәртебесі жаңа редакцияда толық алынып тасталады</i>	

БАЙҚОҢЫР ТҰРҒЫНДАРЫ БЕЛСЕНДІ

Нұр-Сұлтан қаласының әкімі Алтай Көлгінов Байқоңыр ауданының тұрғындарымен кездесіп, аудан аумағын дамыту мәселелеріне тоқталды.

«Байқоңыр ауданын дамыту мәселесін жергілікті тұрғындармен талқылады. Кездесуіміз үш сағаттан аса уақытқа созылды. Ниет білдіргендер сұрақ қойып, ұсыныстарын да айтты. Біз өз тұрғындарымызды аудандарға бөліп-жармаймыз, біз үшін бәрі бірдей. Кездесуде тұрғындар әлеуметтік нысандар, инженерлік желілер, жолдар, ауалар мен қоғамдық кеңістіктер құрылысы, тұрғын үй кешендерін жөндеу, жаңа автобус бағыттарын іске қосу, интернет сапасын жақсарту, жол қозғалысы, инженерлік желілер секілді түрлі мәселелерді көтерді» деді әкім. Тұрғындарды толғандырған басты мәселе әлеуметтік нысандар төңірегінде болды. Бұл ретте бас қала басшысы

қазір әлеуметтік нысандар (мектептер, қолжетімді тұрғын үйлер, медициналық орталықтар, спорт және демалыс орталықтары) құрылысы елорданың барлық ауданында, оның ішінде Байқоңыр ауданында да жүріп жатқанын атап өтті. «Мәселен, қала тұрғындарының өтініші бойынша «Кирпичный» елді мекенінде апатты жағдайда тұрған мектепті бұзып, жаңасын саламыз. Сол сияқты жол жұмыстары, ауалар мен қоғамдық кеңістіктерді салу және абаттандыру, жарықтандыру секілді өзге де жұмыстар басталды. Дегенмен елордадағы әр ауданның шешілмей келе жатқан өте маңызды және күрделі проблемалары бар. Атап айтсақ, Байқоңыр ауданына қарасты

Күлтегін көшесінің бойында жоғары вольтты электр беру желісі орналасқан. Бұл проблеманың шешілмей келе жатқанына 26 жыл болды. Қала тұрғындарымен кездесуден кейін біз жоғары вольтты электр беру желісін көшіріп, үйлерді (Асан қайғы көшесі) бұзу туралы шешім қабылдадық, олар кезең-кезеңімен 3-5 жыл бойы жүргізіледі» деді А.Көлгінов. Қазіргі уақытта жоғары вольтты электр беру желісін көшіру бойынша жобалық құжаттаманы әзірлеу жөнінде жұмыстар жүріп жатыр, ал әрі қарай конкурс жарияланады. Кейін үйлерді сатып алып, тұрғындар көшіріледі. Бұл шағын ауданды одан әрі дамыту және басқа үйлерді сатып алу үшін инвесторлар тартуға оң әсерін тигізеді. Тұрғындармен кездесу барысында сол сияқты судың қысымы туралы проблема да көтерілді. «Осыған дейін айтқанымдай, өткен жылдан бастап сорғы-сузу стансасының (3-ССС) құрылысына кірістік. Нысан ішінара осы жылдың соңына қарай пайдалануға беріледі, ал 2023 жылдан бастап жаңа 3-ССС жұмысының қуатын арттырамыз. Қазір тәулігіне 300 мың текше метрді тұтынатын болсақ, онда 3-ССС қуаты тәулігіне қосымша 100 мың текше метрден асады. Кездесу барысында көтерілген проблемаларды шешу мәселесін қолға алдық, оларды іске асыру шапарына енгіземіз» деді елорда әкімі.

ОТБАСЫ БАҒЫ БОЙ КӨТЕРДІ

Асыл дінімізде тал отырғызу, жеміс ағаштарын егу – сауапты амал. Осындай сауапты іске атсалысып, қала маңын жасыл желекке айналдыру мақсатында елордалық Ботаникалық бақта «Отбасылық ағаш» атты ағаш отырғызу іс-шарасы өтті.

Гүлбаршын
ӨКЕШҚЫЗЫ

– Халықаралық отбасы күні аясында ағаш отырғыздық. Ағаш отырғызуға «Мерейлі отбасы-2022» байқауының жеңімпаздары да қатысты. Жалпы әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі комиссияның жұмысы жанданып келеді, бұл іс-шара – соның айқын айғағы. Біз бұл мәселені үнемі бақылауда ұстаймыз. Бүгін біз 20-ға жуық ағаш отырғызамыз. Жыл сайын бұл аллея кеңейе түседі деп ойлаймын, – деді Нұр-Сұлтан қаласы

әкімінің орынбасары Берік Жәкенов. Адами құндылықтарды, соның ішінде отбасы мен некенің маңыздылығын насихаттауға және отбасы мәртебесін арттыруға бағытталған игі іске өткен жылғы «Мерейлі отбасы-2021» байқауының жеңімпаздары – Самарбаевтар отбасы да белсене атсалысты. Отбасы бұл саябақта жиі уақыт өткізетіндіктерін және осындағы жасыл желектерді күтуге көбірек көңіл бөлетінін атап өтті.

ЖАСТАР РЕФЕРЕНДУМДЫ ЖАҚТАЙДЫ

Қала әкімдігі жанындағы жастар ісі жөніндегі кеңестің кеңейтілген отырысы өтіп, онда алдағы жалпы республикалық референдумды өткізу мәселесі талқыланды.

Нұр-Сұлтан қаласы әкімінің орынбасары Берік Жәкеновтің төрағалық етуімен өткен шараға жастар ісі жөніндегі кеңестің мүшелері, белсенді жастар қатысты. – Қалалық жастар ісі жөніндегі кеңестің кеңейтілген отырысында «Жаңа Қазақстанды» құрудағы республикалық референдумның тәртібі мен міндеттері сөз болды. Біздің мақсатымыз – жастарға алдағы референдумның маңыздылығы

туралы ақпарат жеткізу, – деді елордалық Жастар саясаты мәселелері басқармасының басшысы Қайрат Қамбаров. Кездесу бағдарламасы аясында жалпы республикалық референдум өткізудің тәртібі мен міндеттері, конституциялық реформаның бағыттары, «Жаңа Қазақстанды» құрудағы референдумның маңызы, елордада мемлекеттік жастар саясаты саласында атқарылған жұмыстар, елордалық жастарды жұмыспен қамту

мәселелері туралы ел үшін аса маңызды тақырыптар қаралды. «Алда өтетін референдум бойынша түсіндіру кездесуі өтті. Бізде сайлаушылардың және дауыс беретін адамдардың негізгі аудиториясы жастар болғандықтан, оған ерекше назар аударамыз. Өзім жастар өкілі ретінде осы референдумның маңызын түсінемін» деді Qazaqstan team республикалық жастар бірлестігінің жетекшісі Олжас Сүлейменов.

Үндістанда аптап ыстықтан құстар қырылып жатыр. Шөл қысқан құстар ұшып бара жатқан жерінен жерге құлап түсуде. Осыны байқаған еріктілер қанаттыларға барынша көмектесуде. Олар әлсіз құстарды жинап, жазылып кеткенше күтіп-бағып отыр. Соңғы бірнеше аптада мыңдаған құсқа көмек көрсетілген. Айтпа кетейік, Үндістанда соңғы айларда аптап ыстық күшейіп, өзен-көлдер тартылып жатыр.

27
МАМЫР

Youtube-арнасында

ELORDA

Нұр-Сұлтан қаласы
Ішкі саясат басқармасының
басшысы

ДӘУРЕН
БАБАМУРАТОВПЕН

АРНАЙЫ СҰХБАТ

Конституцияға түзетулер
енгізу бойынша референдумның
маңызы неде?

Сұрақтарды
24 мамырға дейін
+7 778 20 08 114
WhatsApp, el-orda@bk.ru
қабылдаймыз!

elorda.info

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ «ЕСОJER» КОНГРЕСІ

2 маусымда елордада халықаралық «Есоjer» конгресі өтеді. Оған әлемге әйгілі тәжірибелі сарапшылар, эко-белсенділер, мемлекеттік органдардың, кәсіпорындар мен халықаралық ұйымдардың өкілдері қатысады деп күтілуде.

Іс-шараның басты мақсаты – экология, тұрақты даму, «жасыл» инвестициялар үлесін арттыру, экологиялық мәдениет пен қоғамның хабардарлығын арттыру мәселелері бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар әзірлеу үшін барлық мүдделі тараптардың күш-жігерін біріктіру және тәжірибе алмасу. Конгресс барысында ҚР Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі, елорда әкімдігі, Қазақстандағы «БҰҰ-әйелдер» құрылымы, БҰҰДБ және түркітілдес

елдердің Парламенттік ассамблеясы (Türk PA) экологиялық реформалар, су ресурстарын басқару жүйесін модернизациялау, ұлттық экономиканы декарбонизациялау және тұрақты қаржылық инструменттер, Türk PA қатысушы-мемлекеттерінің тұрақты даму саясатындағы гендерлік мүмкіндіктер, жаңа нарықта энергияның және т. б. ресурстардың баламалы көздерін қалыптастыру секілді маңызды мәселелерді талқылайды деп жоспарланып отыр.

ЖАС ҚҰТҚАРУШЫЛАР ЖАРЫСЫ

Балалар жылы аясында елордалық Төтенше жағдайлар департаменті қала мектептері, «Жас құтқарушы» үйірмелері арасында жыл сайын өтетін жарыс ұйымдастырды.

Жарысқа қаланың 34 мектебінен 259 оқушы қатысты. Сондай-ақ жарысқа қатысушылар үшін жаңа құтқару жабдықтары, құрал-саймандар көрмесі ұйымдастырылып, оқыту мастер-класстары өткізілді. «Жарыстың мақсаты – мектеп оқушылары арасында техногендік және табиғи сипаттағы түрлі төтенше жағдайлар туындаған кезде қажет болатын қауіпсіздік шараларын оқыту және насихаттау. Оқушылар жарыстың бірнеше кезеңінен өтеді: өрт эстафетасы, жауынгерлік жылдам-

дық, алғашқы медициналық көмек көрсету» деді Нұр-Сұлтан қаласы Төтенше жағдайлар департаменті төтенше жағдайларды жою басқармасының бас маманы Қадырхан Шаймерденов. Сонымен қатар шараға қатысқан елорда әкімінің орынбасары Ермек Қизатов командаларды дайындауға белсенді қатысқан мектеп директорларына, ТЖД қызметкерлеріне әкімнің атынан алғыс хаттар табыс етті. Жарыс жеңімпаздары медальдармен және грамоталармен марапатталды.

БАЗАРДАҒЫ БАҒА ҚАНДАЙ?

16.05.2022	ELORDA.INFO			
ӘЛЕУМЕТТІК МАҢЫЗЫ БАР ТАУАРЛАР ТІЗБЕСІ	«Астаналық» базар	«Элем» базары	«Шапағат» базары	Көк базар (Шанхай)
Бірінші сортты бидай ұны	330	285	220	168
Бірінші сортты ұннан пісірілген нан	130	90	120	120
Макарон өнімдері	325	250	270	200
Қарақұмық жармасы	650	600	330	550
Тазартылған күріш	400	350	235	300
Картоп	240	230	230	230
Сәбіз	280	280	240	230
Пияз	260	230	200	220
Қырыққабат	450	450	300	390
Қант	320	650	320	500
Күнбағыс майы	920	750	850	750
Сыыр еті	2600	2400	2100	2200
Тауық еті	1260	1185	1290	1200
Пастерленген сүт	275	320	250	250
Айран	310	283	375	350
Сары май	2800	1500	44700	2000
Тауық жұмыртқасы	40	38	36	40
Ас тұзы	80	60	80	60
Сүзбе	1100	1200	1200	800

ЕЛЕҢ ЕТКІЗЕР

АҚШ-тағы Нью-Йорк штатының Буффало қаласындағы супермаркетте болған атыс салдарынан 10 адам қаза тапты. Полицейлер мұны нәсілдік өшпенділіктен туындаған қылмыс деп санап отыр. Оқиға орнында ұсталған 18 жастағы жігіт қамауға алынды. Күдікті сенбі күні түскі уақытта адам көп жүретін супермаркетке кіріп, оқ жаудырған. Полицияның мәліметінше, ол шабуылды желіде көрсету үшін камераны пайдаланған. Ер адам қаланың негізінен, қара нәсілділер тұратын аймағына жету үшін бірнеше сағат жол жүрген деп болжанып отыр.

ASTANA AQSHAMY

Танатар
ТӨЛЕУҒАЛИЕВ

Марат СӘРСЕМБАЕВ,
заң ғылымдарының
докторы, профессор:

– Бұл бірден-бір дұрыс шешім болды. Елдегі ең маңызды мәселені халықтың талқысына салу – нағыз демократияның айқын көрінісі. Мемлекет басшысы қалыптасқан суперпрезиденттік жағдайға байланысты өз пікірін айтты. Өзінің өкілеттігін азайтып, есесіне Парламент құзыретін күшейтуді жақтап отыр. Осының бәрін жалпыхалықтық референдум арқылы бекітуді жұртшылық толық қолдайды. Жақында «Аманат» партиясынан да шықты. Бұл шешім көпшіліктің көңілінен шықты. Мемлекет тізгінін ұстаған адамның бір партияға мүше болуы теңсіздікті жояды. Осы жерден әділетке деген сенім кетеді. Бұл енді біз бастан кешірген шындық. Екінші, Президенттің жақын-туыстары лауазымдық қызметте болмасын деу де көпшілік қолдап отырған мәселе. Мұның да дұрыс болмағанын біз өткен өмір жолынан анық көрдік.

Расы керек, кейінгі кезде өткен өмірімізде көп нәрсенің дұрыс болмағанын анық байқап жүрміз. Содан келіп, міне, Конституцияға толықтыру мен түзету енгізуге мәжбүр болып отырмыз. Ал шындығына барсақ, бұл – біздің басты құжатымыз. Оған түзету енгізу үшін төрелігін тек халық ғана айту керек, сонда әділетке жол ашылады. Өткен биліктің кезеңінде осы Ата Заңға қаншама өзгеріс енгізілгенін бұқара жақсы біледі. Дамыған елдерде бас құжатқа толықтыру өте сирек енгізіледі. Соның өзінде олар әр сөзін халықпен ақылдасады. Міне, бізде де енді солай болайын деп тұр.

Мен енді Президент ұсынған мажоритарлық сайлау жүйесіне көбірек назар аударамын. Бұрын талап қойған, депутаттың жұмысына наразылық білдірген адамға халық қалаулыларының аузынан «мені сен сайлаған жоқсың» деген сыңайдағы сөздерді естіп қалып жататын болсақ, енді ондай сөздер айтылмайтын болады деп ойлаймын. Өйткені депутат берген уәдесін орындамаса, сайлаушылар одан нақты сұрауға құқығы бар. Бұл – жауапкершілікті арттыратын бірден-бір нақты қадам. Сосын Парламент бұрынғыдан белсенді болады. Депутаттар ештеңеден тайсақтамай, көкейіндегі түйткілді мәселелерді ашық айта алады. Міне, жаңа жүйенің басты артықшылығы осында жатыр.

Есберген АЛАУХАНОВ,
заң ғылымдарының
докторы, профессор:

– Қазақ елінің тарихына сәл көз жіберсек, жіберген қателіктер айқын көріне

ЕЛІМІЗДІҢ ЖӘНЕ ЕЛОРДАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕСІ

РЕФЕРЕНДУМ – ХАЛЫҚ ТАҢДАУЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің биыл наурыз айындағы Қазақстан халқына арнаған Жолдауында: «Алдымызда Парламенттің рөлін күшейту міндеті тұр. Бұл «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын жүзеге асыруға жол ашады. Біз болашақта қандай ел болатынымызды нақты білеміз. «Жаңа Қазақстанды» азаматтық қоғамы қалыптасқан тиімді мемлекетке айналдырамыз. Осыған орай, күшті Президент, ықпалды Парламент, есеп беретін Үкімет қағидатын басшылыққа аламыз» деген болатын. Бұл ретте Мемлекет басшысы Конституцияға енетін өзгерістерге байланысты референдум өткізуді ұсынды. Біз осы негізде бірнеше адамның пікірін білгенді жөн көрдік.

бастайды. 1993 жылға қабылданған Конституцияға бүкіл ел риза болатын. Өйткені оны жазуға мүйізі қарағайдай Сұлтан Сартаев, Салық Зиманов сияқты аса тәжірибелі, білімді заңгерлер атсалысты. Өзіміз құлағымызбен естідік. 1995 жылы Конституция қателіктерін Салық Зиманов Нұрсұлтан Назарбаевтың өзіне талай айтты. Оны өзінің мойындамайтынын жеткізді. «Бұл – халықтың Ата Заңы емес, Президенттің Конституциясы» деп алқалы топта айтқанына талай куә болдық. Алайда оны кім тыңдады? 1995 жылы жалпыхалықтық референдум арқылы бекітті де жіберді. Содан бері елімізде референдум өтпепті. Бұл енді демократияның кемшіндігін анық байқатады.

Бір қуаныштысы, заман өзгерді. Бүгінгі Мемлекет басшысы «Жаңа Қазақстанға» жаңа дем беріп, демократиялық жариялылыққа жол ашып

отыр. Қазір осы Конституцияға 36 өзгеріс пен түзету енгізу үшін бүкілхалықтық референдум өткізу шешімі көпшілік көңілінен шығып, халықтың жаппай қолдауына ие болуда. Расында, үлкен өзгерістерге түрткі болар тарихи шешімге еліміздің әр азаматын ортақтастыру билік пен қоғамның ортақ мүддеге жұмыла жұмыс істеуінің көрінісі деп ойлаймын.

Конституцияға ұсынылып отырған өзгерістердің әр бабы жеті талқыланып, іріктеліп барып халық назарына ұсынылуы тиіс. Оны қоғам түсініп, қолдап отырғаны белгілі.

Ел ішінде жүрген партиялық тізімге ілінбеген білімді, беделді қайраткер азаматтар өте көп. Президентіміз осындай адамдардың өзінің конституциялық құқығын пайдаланып, сайлауға түсіп, халыққа сайлауалды бағдарламасы мен тұғырманасын жариялап, бұқараның көңілінен шығатын болса, мұндай

азаматтар мажоритарлық жүйе арқылы ел аманатын арқалап, қоғамға, халқына пайда келтірері сөзсіз.

Берік БЕКЖАНОВ,
Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаты:

– Елімізде жүргізіліп жатқан реформаның негізгі мақсаты биліктің үш тармағын нақтылауға келіп тіреледі. Бізде өзі атқарушы билік, заң шығарушы билік және сот билігі деп бөлінеді ғой. Кешегі Мемлекет басшысының күшті Президент, ықпалды Парламент, есеп беретін Үкімет дегені осыған саяды. Алдағы уақытта бұлар өз өкілеттілігі шегінде жұмыс істейтін болады.

Бұрынғы орталықтандырылған жүйе өзінің дәрменсіздігін танытқан соң енді осындай құптарлық қадамға жол ашылып отыр. Бұл қоғамның өсуіне де, өркендеуіне де

“

Саяси реформалар бойынша Ата Заңға түзетулер енгізу үшін бүкілхалықтық референдум өткізу шешімі көпшілік көңілінен шығып, халықтың жаппай қолдауына ие болуда. Расында, үлкен өзгерістерге түрткі болар тарихи шешімге еліміздің әр азаматын ортақтастыру – билік пен қоғамның ортақ мүддеге жұмыла жұмыс істеуінің көрінісі

оң әсерін тигізеді. Қазір Ата Заңға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар Конституциялық кеңесте қаралып жатыр. Президент оны жалпыхалықтық референдум арқылы қабылдауды ұсынып отыр. Бұл – бірден-бір дұрыс ұсыныс. Ата Заң – халықтыкі. Сол өзгерістерді енді халық талқысына салып, қолдауын алуы өте әділетті қадам деп ойлаймын.

Тағы бір айта кетерлігі, Парламенттің 70 пайызы пропорционалдық, 30 пайызы мажоритарлық тәсілмен жасақталатындығында. Мұнда да елдің экономикалық, әлеуметтік, саяси жағдайын өркендетуге бағытталған үлкен ұмтылыс жатыр. Бір адамның пікірі бір бөлек те, үш адамның пікірі ортаға салынса, ол талқыланады. Императивтік мандат деген де осыдан келіп шығады. Сонда сайлаушылардың жауапкершілігі артады. Енді әр депутат өз сайлаушылары алдында айтқан уәдесін толық орындауға міндеттеледі. Олай болмаған жағдайда кері шақырып алу құқығы бар.

Депутаттың мақсаты – мажоритарлық немесе пропорционалдық жүйемен болсын, қандай жүйемен сайланса да, халыққа қызмет ету. Мәселен, «Аманат» партиясын алайық, Жол картасы бар. Әр депутаттың Жол картасы бойынша жауапкершілігі бар. Осыған сәйкес әр министрлікпен, әр өңірмен жұмыс жүргізеді. Айталық, мен депутат ретінде Қазақстан Республикасының Жоғарғы сотындағы цифрландыру бағытындағы жұмыстарды үйлестірушімін. Бұл да халық жағдайын жақсартады.

Тағы бір айта кетерлігі,

«мажоритарлық жүйе арқылы сайлауға түскенде елдегі қаржысы мол олигархтар көбірек өтіп кетпей ме?» деген қауіп айтылады. Олай болмайды, сайлауға түсетін азамат қаржысының шектеуі болады. Ол заңмен бекітіледі. Қайырымдылық сомасының мөлшері де белгілі болады. Көрініп тұрады.

Бекділде ҚОЖАХМЕТ,
«Астана-Энергия» АҚ
жетекші инженер-конструкторы:

– Біз бүгін жаңару, жетілу жолындамыз. Кешегінің қателіктерін қайталамай, одан сабақ алу үшін Президент Ата Заңға енгізілетін өзгерістерді халық талқысына салмақ. Референдум шын мәнінде аса маңызды демократиялық институт екенін жұртшылық жақсы біледі. Әйтпесе бас құжатымыздың тұзын жеңілдетіп жібердік. Артымызда халық барын ескермедік.

Біздің елде 30 жылдың ішінде референдум бір-ақ рет, осыдан 27 жыл бұрын Конституция қабылдағанда өткізілген.

Осы уақытқа дейін Конституцияны талай рет өзгертті. Бірақ соның бәрін халық таңдауына салмай, Парламент арқылы қабылдатып жіберді. Ал бұл жолы Ата Заңға өзгерістерді ескі сүрлеумен, бұрынғыдай Парламентке қабылдатпай, ҚР Президенті мақсатты түрде бас тартып, «Жаңа Қазақстанның» жаңа өзгерістерін халық таңдауына салуы – тәуелсіздік тарихындағы жаңа белес. Әрі мұны «Екінші Республика» үлгісіндегі демократияның жарқын көрінісі деп түсінген жөн. Ал Конституцияның 6-бабына енетін өзгеріс «Жер және оның қойнауы, су мен өсімдіктер, жануарлар әлемі, басқа да табиғи ресурстар халыққа тиесілі. Халық атынан меншік құқығын мемлекет жүргізеді» делінген. Яғни қазіргі заңнама бойынша «Жер және оның қойнауы...» мемлекет меншігінде екенін ескерсек, жаңа өзгеріс халықтың жерге тең құқылы болуымен қатар, озбырлық орын алмауы үшін халық атынан меншік құқығын мемлекеттің өзі жүргізуі – тәртіпті ұстап тұруға жақсы құрал.

Президенттің құзыры азайып, саяси институттардың, партиялардың, Парламент пен мәслихаттардың ықпалы күшеймек. Ең басты жетістік – осының барлығы бұқара халықтың қатысуымен өтетіндігінде.

P.S: Қазіргі кезде Қазақстан өз тарихының жаңа парағын ашуда. Ата Заңға енетін өзгерістер мен толықтыруларды бекіту үшін референдум өткізуді халық жаппай қолдауда. Мұның өзі мемлекет тағдырына, елдің өркендеуіне әр азаматтың жауапты екенін түсінугі азаматтық ұстанымын айқындауы деп қабылдаймыз. Бұл – билік пен қоғам байланысын жақындата түсетін үлкен мүмкіндік. Осы мүмкіндік біздің алдағы даму болашағымызға да оң бағдар бола-ры сөзсіз.

Елордадан тәулігіне шамамен 380 тоннадай тұрмыстық қоқыс пен қатты құрылыс қалдықтары шығарылатын көрінеді. Осы тұрмыстық қалдықтардың тек 40 пайызы ғана сұрыпталып, 18 пайызы өңделеді екен. Бұл – еліміздің бас қаласы үшін өте татымсыз көрсеткіш.

ҚАЛДЫҚТЫ ҚАЙТА ӨНДЕУ ҚАШАН ҚАРҚЫН АЛАДЫ?

Таңатар
ТӨЛЕУҒАЛИЕВ

СЕНИМНЕН КҮДІК БАСЫМ

Мамандардың айтуынша, шаһарға тұрмыстық қалдықтарды сұрыптап салу үшін арнайы сары, көк, қызыл түсті 70 мың контейнер қойылған. Дегенмен, осыны мақсатты пайдаланып, қалдықтарды сұрыптап салатын қала тұрғындары тым аз көрінеді.

Нұр-Сұлтан қаласында қатты тұрмыстық қалдықтарды өңдейтін зауыт бар. Алайда шаһардан шыққан қоқысты өңдеп, қадеге жаратуға дайындайтын бұл кәсіпорын да толық қуатында жұмыс істей алмай келеді. Оған басты себеп – құрылғанына жеті-сегіз жыл болған кәсіпорынның өзін-өзі ақтай алмай отырғандығы. Мұнда тұрмыстық қатты қалдықтар аэробты биотермиялық компосттау арқылы сұрыпталады. Бірақ одан шыққан өнімге әзірше сұраныс аз болып отыр. Бұған қоса, қатты тұрмыстық қалдықтарды жаппай өңдеуге заңнаманың жетілмегендігі, бірнәғай ақпараттық базаның болмауы, нормативтік-құқықтық актілердің сақталуына бақылаудың әлсіздігі мен қаржыландырудың жеткіліксіздігі қолбайлау болуда.

Енді осы тұрмыстық қалдықтарды сұрыптап, өңдеуге қатысты қиындықтардан қалай шығуға болады? Бұл тұрғыда еліміздің Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі 2025 жылға дейін Нұр-Сұлтан, Алматы, Ақтөбе, Өскемен, Шымкент және Қарағанды қалаларында қоқыс өртейтін зауыт салу жоспарын ұсынған еді.

Министрлік мамандарының бұл ұсынысына елорданың экobelceнділері үзілді-кесілді қарсы шықты. Олардың айтуынша, қоқысты өртегені үшін кететін электр қуатының әр квт сағаты 172,71 теңгеге шығады екен.

«Мұны салыстырмалы түрде айтар болсақ, күн қуатына – 17 теңге, жел қуатына – 21 теңге, көмір жаққанға 13 теңге шығын шығатын көрінеді. Бұған қоса қондырғының сүзгілерін уақытында ауыстырып отыру үшін де қыруар қаржы керек. Ал оған да келісе қояр едік, бірақ бұл қоқыс полигондары мәселесін түпкілікті шешпейді. Қоқысты өртегенде әр тоннасынан 40 пайыз улы күл-шлак қалдығы бөлінеді. Оны қайда жібереді? Тағы жаңа полигон ашуға тура келе ме дейді экологиялық қозғалыс белсенділерінің жетекшісі Құралай Әлиева.

– Басында елордада қоқыс өртейтін зауыт салу құны 30 миллиард теңге көлемінде белгіленіп еді. Ал қазір оның бағасын 50 миллиардқа дейін шарықтатып отыр. Осыншама ақшаға кәсіпорын салып, қоршаған ортаға зиян келтіретін болсақ, оның кімге пайдасы бар? – дейді Құралай Әлиева.

Айтса айтқандай, «қалада әлі тұрмыстық қалдықтарды тұрғындардың өзі сұрыптап, тиісті контейнерлерге бөліп салу дәрежесіне әлі жеткен жоқ. Ал мұны қатаң қадағалауы, үгіт-насихат жұмыстарын дендеп жүргізуі тиіс жергілікті әкімшілік органдар жауырды жаба тоқып, мәселеге мән бермей келеді. Сосын ертең пешке пластик те, резина да, полимер де, басқа да жанбайтын, жанса да қоршаған ортаға орасан зор көлемде улы заттар бөлетін қалдықтардан зардап шегетін боламыз» деген экobelceнділер уәжінің де жаны бар.

ҮЙРЕНЕТІН ҮРДІСТЕР АЗ ЕМЕС

Ал енді елордада қоқыс өртейтін зауыт салынбаған жағдайда тұрмыстық қатты қалдықтарды сұрыптайтын басқа қандай балама мүмкіндіктер бар? Міне, осы төңіректе білікті мамандардан құралған бастамашыл топ дөңгелек үстел мәжілісін өткізді.

Біздің бас қалаға әкелейін деп жүргеніміз Батыс Еуропаның ескірген технологиясы екен. Тіпті, 2024 жылдан бастап бұл үдерістен олардың өзі бас тартқалы отырған көрінеді. Біріншіден, ол өте қымбат әрі экологияны бүлдіретін улы газды көбірек бөлетіні тағы бар.

Эколог Ермұрат Жармағамбеттің айтуынша, қазір бірқатар Еуропа елдері мен Батыс Азия қоқыс қалдықтарын сұрыптап, утилизациялап, қайта өңдеп, қадеге жаратады екен. Бірақ мұны ТМД елдерінің бірде-бірі әлі қолдана қоймапты. Қолданбақ түгілі, қызығушылық танытып, зерттеп көрген адам бар ма екен?!

Ал Германия, Швеция, Канада, Америка, Жаңа Зеландия сияқты елдерде табиғат пен қоршаған ортаны аялауға баланы мектеп қабырғасынан бастап үйретіп, оқытатын көрінеді. Оны айтасыз, әр үйдің ауласында түрлі-түсті контейнерлер тұрса, тұрмыстық қоқысты салатын сондай түсті арнаулы ыдыстар ас үйге де қойылатын көрінеді. Сосын мектепте, отбасында ас қалдықтары мен қоқыстардың қайсысын қай ыдысқа салу керектігі жөнінде балалармен тәрбиелік жұмыстар жүргізіліп, экология тақырыбына әңгіме өрбітуден мұғалімдер де, ата-аналар да еш жалықпайды екен.

Оларда жасыл экономикаға баланы бесіктен белі шықпай жатып тәрбиелейді. Еуропа елдерінде кез келген бала пластикалық бөтелкені әкеліп, тапсырса, 25 цент алады. Ал қаңылтыр банкiлер мен шыны ыдыстар арнайы орындарда қабылданып, 50-75 центтен бір долларға дейін береді екен. Қазір 1 доллар біздің ақшамен – 4 теңге. Сонда 10 пластикалық, 10 шыны, 10 қалбыр бөтелке тапсырсаңыз, 50 мың теңгенің үстінде ақша алады екенсіз.

Сондықтан Еуропа елдерінде көшеде немесе қоқыс жәшігінде пластикалық ыдыс та, шыны ыдыс та, қалбыр да шашылып жатпайды.

Ал қоқысқа тасталған тұрмыстық қалдықтардың барлығы да міндетті түрде сұрыпталып, қайта өңделеді. Өйткені оларда экологиялық тазалық пен тәртіпке жұртшылықты ынталандыру мен түсінік, тәрбие жұмыстары қатар жүргізіледі.

АЛ БІЗДЕ ҚАЛАЙ?

Бізде экология, қоршаған ортаның тазалығы туралы әңгіме айтқан адамды сирек кездестіресіз. Бұрынырақ, эколог Мәлс Елеусізов ағамыздың дауысын арақидік естіп қалатын едік. Кейінгі кезде ол кісі де көрінбей кетті. Ал заңға келетін болсақ, бізде «Қазақстан Республикасындағы тұтыну және өндіріс қалдықтарын қадеге жарату туралы» заң ғана бар. Бірақ оның өзі әлсіз. Қаншама айыппұл салынса да айналаға ретсіз төгілген күл-қоқыстан аяқ алып жүре алмайсыз. Бір айта кетерлігі, елімізде тұрмыстық қалдықтарды өңдейтін 160 кәсіпорын жұмыс істейді. Алайда елдің экологиясы бір жақсармай қойды. Оны айтасыз, кешегі «COVID-19»-ға байланысты елімізде орын алған карантин кезінде адамдардың үйде отырып қалуы салдарынан Нұр-Сұлтан, Алматы сияқты үлкен мегаполистерде тамақ қалдықтары мен қатты тұрмыстық қалдықтардың уақытында жиналмауынан үлкен мәселелер туындағанын біреу біліп, біреу білмейді.

Тұрмыстық қалдықтар мен қоқысты өңдеп, қадеге жарату үшін жекелеген арнаулы кәсіпорындар қажет. Ол тұрақты түрде жеткілікті қаржыландырып тұруы тиіс. Бізде осы салаға әзірге нақты қаржы табылмай-ақ келеді. Ал жекелеген бизнес өкілдерінің қызығушылық танытқандары болғанымен, мемлекет дендеп қолдамағасын ақшамыз желге ұша ма деген қауіптен әліптін артын бағып, бел шешіп кіріспей отырған жайлары байқалады.

Қалдықтарды басқару жүйесі: бөлек жинау, тасымалдау, сұрыптау, засасыздандыру және қайта өңдеу сияқты бірнеше сатыдан тұрады. Алдағы уақытта бас қала Нұр-Сұлтанда осы сұрыптау мен қайта өңдеуге, қоқыс полигондары мен оның санитарлық жағдайына, айналасындағы қоқыс үйінділеріне мемлекеттік органдар ерекше көңіл аударып, тиімді шаралар қабылдаса дейміз. Тұрмыстық қалдықтар орналасқан орындарды бақылауға алып, оның қоршаған ортаға әсеріне мониторинг жүргізген жөн. Содан соң тұрмыстық қатты қалдықтарды қайта өңдеу және қадеге жаратумен айналысатын кәсіпкерлік қызметті дамытуға кеңінен қолдау көрсетсе, іс оңға басар еді.

ҚАҚАЛАТЫН СӨЗДЕРДЕН ҚАШАЙЫҚ

Елімізге танымал қайраткер, мемлекеттік басқару саласының білікті маманы Алихан Бәйменовтің «Хақ, әлде құқық? Судья, әлде қазы?» атты қазіргі терминологияға, сөз мәдениеті мен қолданысына қатысты пікірі аса көкейкесті деп санаймыз. Мұны алғаш жариялаған «Астана ақшамы» газетінің ниеті де, бастамасы да қолдауға және елдік пікір өрбітуге лайықты деп ойлаймыз.

Тәуелсіздіктің елең-алаңнан басталған ұлт пән сөздері (терминологиясы) өзіміз қандай болсақ – дәл сондай. Асығу да, байыпсыздық та, мақтангершілік те, «мен білемдік» те көрініс тапқан. Сонымен қатар орнықты, жауапты, тың ізденістерді де жоққа шығаруға болмайды. Бірақ содан бері 30 жылдай уақыт өтті. Қателікті, шалалықты түзететін кезеңге жеттік. Бұлай деу ешкімнің де шамына тимейді деп ойлаймыз. Өйткені терминология да өсіп-жетіледі, толығып-толысады.

Бір ғана мысал келтірейік. Қазір екінің бірі, ерінбегеннің бәрі қате айтып жүрген «салауатты өмір салты» (дұрысы «саламатты өмір салты») тіркесі осы бағдардағы Парламенттен өткен заңға Президент қол қояр сәттің алдында ғана түзетілді. Яғни «салауат» (діни лексикон) «саламат» болды. Қате айтсам білетіндер нақтылар, түзетудің авторы «Егемен Қазақстан» газеті ұжымы еді.

Тағы бір ой. Күні кешеге дейін аузымыздан түспеген елдік ұран – «Мәңгілік ел»-тің. Қазір осы ұғымның ескерткішіндей болып сол жағалауда даңғыл аты (бұрынғы Орынбор көшесі) және елорда қақпасы тұр. Бұл сөз саяси термин ретінде актив қолданысқа түсер алдында: «Байырғы түпнұсқада, тастағы жазуда – «Мәңгі ел». Солай болуы керек қой!» деп шырылдадық. Сол шақта Президент әкімшілігіне сөзі өтетін қаламгерлер: «Жоқ, «мәңгі» – бәнті, наркоман дегенді білдіреді» деп тұрып алды. «Тік,-тық» пен «-лік,-лық» (жұрнақ) қазақтың бар сөзіне тықпаланатын кезеңде амалымыз қалмаған соң, тілші-академиктерді қорған тұтып: «Осының бұрыс-дұрысын Рабига Сыздық апайдан сұрайық!» дедік. Бірақ сөзіміз өтпеді...

Иә, Алихан Мұхамедияұлы дұрыс айтады, қазақтың сөздік қорында «құқық» деген сөз болған емес. Ол ұғым мен атаудың тұнығынан су ішкен Алаш кезеңінде – Ахмет Байтұрсынұлы сынды даналардың лексиконында ұшыраспайды. Мұны айтқанда да, жазғанда да қақалып-шашалып қаласыз. «Сол жылдары мәтіннің басында орысша дайындалып, содан қазақша аударғанының да әсері» деген Алексеннің бағасы айна-қатесіз. Бұл ретте ол кісінің «хақ» деген нұсқасын зиялы қауым қолдайтыны сөзсіз.

Салыстыру үшін айтайық, кешегі әлемдік пандемия кезінде оқу жүйесі онлайн форматта жұмыс істеді. Сонда еуропаша (дұрысы «ауропаша») «дистант» деген термин құжаттарға «қашықтықтан оқу» болып енгенмен, уақыт өте келе өмір тәжірибесі «қашықтан оқу» етіп қалыптастырып жіберді. Сол секілді, Алексен меңзегендей, «құқық» заң құжаттарына енген соң ғана өмір сүріп келеді. Әйтпесе, халықтың еркіне салса, баяғыда-ақ «хақ» деп қолданылар еді.

Алексеннің «судья» баламасына байланысты пікірі де ақылға қонымды. Расында, неге «би», «қазы», «төреші», «үкімші» сөздері бүгінгі заң саласында қолданылмайды? Мың жылдық ұлт даналығын, дала демократиясын, Алаштың би мен билігін місе тұтпай, тіпті барымыздан безініп, өзге тілдің терминдерін жалаулатып жүргеніміз – елдігімізге сын.

Біз 30 жылдай жоғары білім саласында істейміз. Өзімізге де, өзгеге де айтар ащы шындық:

елімізде мемлекеттік тілдің ең аз сәулесі түскен жері – заң яки юриспруденция (jurisprudence) саласы. Бұл оңай іс емес, бірақ арқаны кеңге салуға да болмайды. Алексен айтқан «Көне әдет заңы, ислам заңнамасы, Шыңғысхан жасағы, Қасым ханның қасқа жолы, Есім ханның ескі жолы, Жеті жарғы» секілді жүйелерді заң оқуындағылар тек орысша әдебиет арқылы біле ме деп секемденеміз. Ширек ғасыр ішінде бар болғаны 2-3 заңның түпнұсқасы қазақ тілінде әзірленіпті. Мұны айту түгіл, естудің өзі ұят!

Таяуда «Калькасыз қазақ тілі» Telegram арнасының авторы, білікті филолог Назгүл Қожабек Конституцияның қазіргі қазақша нұсқасын ана тіліміздің табиғи заңдылығына салып «қайта аударып» көрді. Оны Google-ден оп-оңай таба аласыздар. Ата Заңда қаншама сөйлем, сөз тіркесі орысшадан калькаланып тәржімеленген... Бұл Ахмет Байтұрсынұлы сынды тұлғалардың көзіне түссе, «Бұл қай тілде жазылған?» деп шошып кетер еді. Міне, ел мен тілдің азаттығы тұсында осындай да «зандық жеңіске» жетіп отырмыз.

Алихан Мұхамедияұлы ұсынысын және басқа да зиялылардың сынын ескере отырып, мәселенің шешімі мынадай өреде көрінсе дейміз.

Біріншіден, дәл бүгін Қазақстанның заң біліміне (жоғары мектеп) тойып секіретін күн әлі туған жоқ. Бұл нені білдіреді? Яғни қазақ тілінде заң мәтінін жазатын заңгерлер буынын қалыптастырамыз десек, осы саланың білім бағдарламаларын (бакалавриат, магистратура, докторантура) толық қайта қарау қажет.

Екіншіден, кезінде Қазақ мемлекеттік университетінің (ҚазҰУ) тарих факультетінде шет тілін тереңдетіп оқитын арнайы бөлім болды. Осы тәжірибені басшылыққа алып, бүгінгі заң факультеттері ішінен қазақ тілінде заң мәтінін әзірлеуге бауылған мамандар даярлайтын элитарлық бөлім ашулы қолға алу керек. Бұл – мемлекеттік маңызды мәселе.

«Жаңа Қазақстан» болып жаңарамыз деп жатырмыз. Жаңарудың басы – бұрынғы қателіктен сабақ алу. Мысалы, 5 маусымда қазақ талқысына (референдум) шығарылып отырған Ата Заңға өзгеріс жобасын қарасаңыздар, «Конституциялық Сот», т. б. заңдық терминдер, атаулар жиі ұшырасады. Бәрі де – заң әрпі, заң сөзі, заң ұғымы, заң түсінігі. Қазақстанның жергілікті тұрғындарының да, қазақ мектебін таңдаған мектеп оқушыларының да саны 70 пайызға жетті. Бұл үрдіс «Ана тіліне мұқият бол!» дегенді аңғартады.

Жоғарыда айтылған заң мамандығы қазақ бөлімінің сапасын жетілдіретін тетіктің негізі тілдік-лингвистикалық сауаттылық пен біліктілік екен. Бұған университет те, оқытушы да, білім алушы да даяр болуы керек. Талап та, талғам да жүйелі, орнықты жүрсе, бастама нәтиже береді деп санаймыз. Қазақ тілінде заң мәтінін әзірлейтін маман тілші-аудармашылардан немесе филолог-журналистерден емес, заңгерлерден шығуы қажет. Әлеуетімізді ескеріп, мұны алғаш әл-Фараби университеті мен Еуразия университетінде жүзеге асыру қисынды болмақ.

Дихан ҚАМЗАБЕКҰЛЫ,
Л.Гумилев атындағы ЕҰУ
проректоры, ҚР ҰҒА академигі

СОТ ҚАЙ ТІЛДЕ ӨТЕДІ?

Сот алдында сот төрелігін сапалы атқару, әділ шешім шығару аталған құрылымдық жүйенің қоғам талабына сай үнемі жетіліп, оның ілгерілеуіне заманауи тетіктер мен кешенді сот реформаларымен қатар қазақ тілінде сот ісін жүргізу мәселесі де – күн тәртібінде тұрған қажеттіліктің бірі. Осыдан он жыл бұрын жалпы республика көлемінде қаралған барлық сот істерінің ішінде мемлекеттік тілде қаралғандарының үлесі бар болғаны 23,7 пайыз болған екен. Бүгінде не өзгерді деген сауалмен Нұр-Сұлтан қаласының қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы Қыдырбек ӘЛҚОЖАЕВ мырзаны сұхбатқа тартып, жағдайды білген едік.

ДАУЫС ҚАЛАЙ МӘТІНГЕ АЙНАЛАДЫ?

Жақында ғалым Өркен Мамырбаев қазақ тіліндегі дауыстық хабарламаларды мәтінге ауыстыратын жүйе ойлап тапты. «Kazak ASR» жүйесі Telegram әлеуметтік желісінде чат-бот ретінде жұмыс істейді.

Айзада
ЖАЙЫҚҚЫЗЫ

Өркен Мамырбаевтың айтуынша, платформаны жасауға 3 жыл уақыт кеткен. Ал ғалым 10 жылдан бері ғылыммен айналысып келеді. Қазіргі таңда Ғылым комитетінің Ақпараттық және есептеуіш технологиялар институтының ғылыми қызметкері.

– Өзірленген жүйе Telegram-да чат-бот ретінде жұмыс істейді. Жүйені текеру үшін дауыстық хабарлама түймесін басып тұру керек. Жазу аяқталғаннан кейін бот сіздің дауыстық сигналдарыңызды мәтінге айналдырады. Сонымен қатар жиналыс немесе кездесу кезінде қосуға болатын дыбыс жазу құрылғысын әзірледік. Жиналыс аяқталғаннан кейін құрылғы қазақ тілінде дауысты мәтінге айналдырып береді. Бұл, бір жағынан, күнделікті өмірде де қолдануға тиімді. Мәселен, рөлде келе жатып екінші адамға дауыстық хабарлама жібердік делік. Ол жиналыста отырып, тыңдай алмауы мүмкін. «Kazak ASR» дауысты мәтін арқылы көрсетіп береді. Мұны негізі әлеуметтік желіге арнап істедік. Қазіргі таңда журналистерге де тиімді қосымша болып отыр, – дейді ғалым.

Қазақ тілінде дауысты мәтінге айналдыру қосымшасы әлі күнге жоқ. Соңғы үш жылда IT саласы жақсы дамығандықтан, осы жүйені жасап шығуға мүмкіндік болған.

– Негізі дауысты мәтінге айналдыру қосымшалары көп. Тек қазақ тілінде қолданыста жоқ. Себебі орыс, ағылшын, қытай тілдері көпресурты тілдер саналады. Ал қазақ тілі аз ресурсты тілге жататындықтан, жүйені жасау қиындық тудырды. Өйткені алдымен қазақ тіліндегі мәліметтер қорын құрдық. Одан соң сөйлеу базасын жасадық. Сөйтіп, машиналық оқыту тіліне айналдырдық. Мұның бәрін реттеу үшін уақыт керек болды. Әлемде мұндай қосымшалар көп. Бірақ бізге қазақ тілінің арнайы моделін құру керек болды. Сол үшін де кеш дайын болды, – дейді Өркен Мамырбаев.

«Kazak ASR» чат-ботында кейбір дауыстық хабарламаларда қате кетуі мүмкін. Мұның екі себебі бар.

– Біріншіден, чат-ботқа дауысты енгізген кезде белгілі бір ырғақпен сөйлеу керек. Себебі сөйлеген кезде кейбір әріптер жұтылады да, мәтінді қате шығарады. Екіншіден, кейбір сөздер сөздік қорда жоқ болуы мүмкін. Өйткені біздің жүйе 2000 сағатқа ғана шақталған. Алдағы уақытта мұны 5000 сағатқа жеткізуге тырысып жатырмыз. 10000 сағатқа жеткізгенде, сөздерді толық әрі қатесіз оқитын болады, – дейді Өркен Мамырбаев.

Ғалымның айтуынша, чат-боттан бөлек, «Kazak ASR» жүйесінің «Митинг» деп аталатын қосымшасы бар. 3 адам жиналыста отырған кезде дауысты танып, автоматты түрде мәтінге айналдырады. Бірақ бұл компьютерлерге ғана арналған.

Қазіргі уақытта Нұр-Сұлтан қаласында 13 аудандық сот, оның ішінде төрт азаматтық және төрт қылмыстық істерді қарайтын соттар, бес мамандандырылған соттар құрылды – олар экономикалық әкімшілік, ювеналдық, тергеу және ауыр қылмыстар бойынша қылмыстық істер жөніндегі сот, сондай-ақ облыстық соттың мәртебесіне теңестірілген Нұр-Сұлтан қаласының сот құрамында 198 судья бар, оның 45-сі Нұр-Сұлтан қаласының сотында қызмет атқарады, ал қалған 153-і аудандық соттарды сот төрелігін жүзеге асыруда

кейбір қазақ тілді азаматтардың тілдерін бұрап, орысша айтуға қиналып, ойларын жеткізе алмайтын жағдай болады. Сонда «неге арызыңызды ана тіліңізде өзіңіз сөйлей алатын, түсіне алатын тілде жазбадыңыз?» деп сұраймыз. «Тергеушілер орыс тілінде жазсаң, іс дұрыс қаралады деген соң» деп ақталады. Бұл жердегі мәселе тергеушілердің өздері мемлекеттік тілде іс жүргізуден қиналады. Сондықтан қитұрқылыққа барады да, сот ісін жүргізуге байланысты нормаларға көз жұмып, алдына келген адамды жаңылыстырып жіберіп, орыс тілін таңдайды. Бұл заңға қайшы. Мұндай жағдай анықталған жағдайда біз, әрине, сот ісін жүргізудің тілін өзгертіп, мемлекеттік тілге аударып жатамыз. Егер мемлекеттік тілді түсінбейтін азаматтар болса, онда орыс тіліне аударамыз. Сондықтан мемлекеттік тілде іс жүргізу сот әділдігін орнатуға ешқандай кедергі келтірмейді. Керісінше, әділдік орнату үшін мемлекеттік істердің барлығына жан-жақты қарауға тырысамыз.

– Көп айтылып жүрген жайт, мемлекеттік қызметтегі мамандардың мемлекеттік тілді білу деңгейіне талапты күшейту туралы болса керек...

– Әрине, бір кезеңдері кадр жетіскен жоқ, сондықтан ауызекі

тоғыз дыбысты, бар болғаны тоғыз әріпті бір жыл бойына меңгермеген қызметкерлерден не сұрайсыз? Егер тілді үйренгені үшін оның қызметтік сатымен жоғарылауына қоса, тілді білуге қажеттілік талабы болып тұрса, онда олардың өздері жатпай-тұрмай ізімізден қалмай жүріп өздері үшін үйренер еді. Міне, сондай жағдайда қажеттілік туғызғанда өзге ұлт туралы сөз жоқ, қазақтың өздері ана тілін меңгеру мәселесі жолға қойылған болар еді. Олар мемлекеттік тілді білмейінше, Отанға қызмет ету жолындағы жоғары саналы патриоттық сезімді көрем деу – бекершілік. Тіл ұлттың жаны, рухани әлемін қалыптастырып, рухани көзқарасы мен дүниетанымын қазақша қалыптастырады.

– Қолданыстағы және болашақтағы қабылданатын барлық заңдар орысшадан қазақшаға аударылады. Кейде қазақ тіліндегі аудармасын түсінбей, орыс тіліне жүгініп жатамыз. Заңды қазақша жазып, сосын орыс тіліне аударуға болмай ма?

– Бұл да бір ойланатын келеді мәселе. Шынында, әр тілдің өз ерекшелігі, ойлау жүйесі болады. Еліміздегі заңдар қазақша жазылуы тиіс. Біз отыз жыл бойы орысша ойлау жүйесіне негізделген орысша қалыптағы заңды қабылдап аламыз немесе нормативтік қаулыларды талқылап болғаннан кейін барып аудармашыларға бере саламыз. Олар заңның орыс тіліндегі нұсқасын қазақ тіліне аударды. Оның әр бөлігін әр аудармашы тәржімалайды. Бір заң терминологиясындағы айырмашылықтар, негізгі ұғымдар сөйлемдегі айтылауын деген негізгі ойлар бөтен тілде құрастырылғаны білініп тұрады. Сондықтан да қазақ тілді, қазақша ойлау жүйесіндегі адамдарға оны қабылдау өте күрделі, қиындық туғызады. Қазақы түйсікке келмегендіктен қазақ тіліне аударылғанмен, қазақша ойлау жүйесіне жат болады.

Енді аудармадан ақырындап бас тартып, қазақша жазып, қазақша талқылап, қазақша ойлауға бейімделуіміз керек. Ұтарымыз болады, тіл қолданысқа енеді, сонымен бірге дамып отырады. Қазақша заң жазуға мүмкіндік бар. Осы жылдары заңгерлердің бірнеше толқынын қалыптастырдық. Аудармашылар қазақша ойлауға бейімделді. Олар кәсіби маман болмаса да, көп жылдық тәжірибесі арқылы заң саласының психологиясын меңгерген білікті аудармашылар.

– Ел арасында «қазақша арыздансаң шағымың дұрыс қаралмайды, сотта әділдік орнатылмай, жөндеп қаралмай қалады» деген секілді пікір бар. Расында да солай ма?

– Бұл – сот ісін жүргізудегі тәжірибемізде көптеп кездесетін мәселенің бірі әрі өте қате түсінік. Сотта іс қарау барысында

мысалы, халықаралық ұйымдарда өзге ұлт өкілдері, оның ішінде басқа мемлекеттердің азаматтары болса, онда олар дүние жүзі мойындаған халықаралық бес тілдің бірі ретінде орыс тіліне аударылып жатса, оны түсінуге болады. Ал енді күнделікті осы Қазақстан Республикасының аумағында бола тұрып, осы елдің азаматы ретінде Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметін атқара тұрып, белгілі бір қызметтік функцияларын жүзеге асырып тұрған кезде орыс тіліне қажеттілік туды деп есептеудің өзі қателік.

– Нәре?

– Себебі тіл үйрену үшін, біріншіден, тілдік орта керек, біз тілдік ортаны отыз жыл бойына қалыптастырмадық. Өзге ұлт өкілдері не қолайлы болсын, олар түсінсін деген оймен орысша сөйлеп келдік. Үлкенді-кішілі жиындарда сөздің басында екі жыл қазақша сөйлеп аманда-сып, соңында «назарларыңызға рақметпен» доғаратын. Бұл принципті өзгертуіміз керек. Керісінше болуға тиіс. Міне, сонда ғана тілдік орта қалыптасады. Яғни мемлекеттік тілдің кеңістіктегі үні, әуезі, дыбысы, сөзі қалыптасады. Сол кезде мемлекеттік тілді білмейтін өзге ұлт өкілдері сол үнді есту арқылы, дыбысты қабылдау арқылы үйреніп, түсіне бастайды. Сондай жиналысқа қатысқан адам ақырындап мемлекеттік тілді қабылдай бастайды, қазақ тілін түсінеді. Оларда тілдік кедергі болмайды.

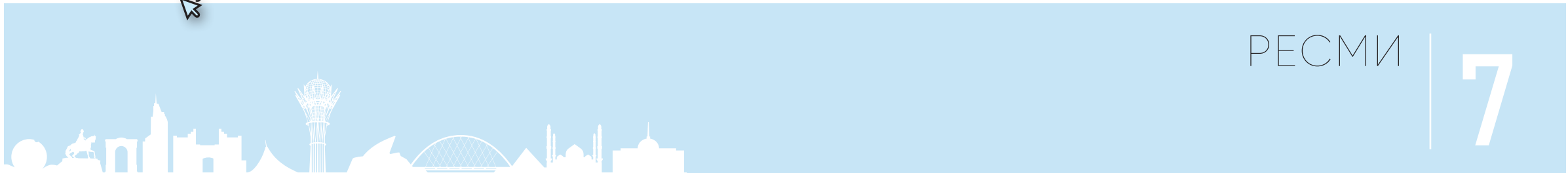
Біз ауылда туып, ауылдан шыққанбыз. Орыс тілін қалай үйреніп кеттік деп ойланып көрдіңіз бе? Бізге мемлекеттен арнайы ақша бөліп, «қызметің өссін», «орыс тілін үйрен» деп ешкім айтқан жоқ. Біз «добровольно-принудительно», «ерікті», сонымен қатар «мәжбүрлі» түрде орыс тілін үйрендік.

Туелсіздіктің алғашқы жылдары тіл дамыту бағдарламаларына кіріскенде мемлекеттік тіл үйрету орталығын, қазақ тілі сыныбын аштық, олардың лингвон кабинеті болып, әр адамға үйрену үшін жеке-жеке жағдай жасап, деңгей-деңгеймен бастауыштан бастап тереңдетілген тіл үйрету дәрісін жүргіздік. Жоғарғы сотта мемлекеттік тіл бөлімінің меңгерушісі болып отырған 2018 жылы, одан кейін қазіргі жағдайда Үкімет осы бағдарламаларға қаншама қаражат жұмсады. Соның барлығы мемлекеттің тілге, тілді үйренсін деген қамқорлығын көрсеткен болатын. Алайда әлі де әттеген-ай болып, көші ілгерілемей отырған жағдайы бар. Жоғарғы сотта, өз тәжірибемнен айтып отырмын, қанша жағдай жасасақ та тиісті дәрежеде талап ете алмағандықтан, ізгі ниет сол күйінде қалды. Атқарылған жұмыстың, оған бөлінген қыруар қаражаттың сұрауы болған жоқ. Қазақ тілінің ерекше дыбысталатын

– Мемлекеттің біртұтас билігі үш тармақтан тұратыны бәрімізге белгілі, сол үш тармақтың бірі – мәртебесі Конституцияда ерекше белгіленген сот саласы. Сот билігінің мемлекеттік тілде қаралып, барлық негіздері Конституциядан бастап, Қылмыстық іс жүргізу, Азаматтық іс жүргізу кодекстерінде шешілген. Қазақстан Республикасының Конституциясында ҚР мемлекеттік тілі – қазақ тілі деп анық көрсетілген. Алайда осы күнге дейін мемлекеттік тілдің өз тұғырына қонып, жан-жақты құқық саласында қолданылуына кедергі жасап отыруының бір себебі негізгі заңымыздағы 7-баптың екінші тармағында жатыр: «Мемлекеттік және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, ұйымдарда ресми түрде қазақ тілімен тең дәрежеде орыс тілі қолданылады» деген мәтіндегі «ресми түрде» деген сөздің мағынасын ұқпай, жұрттың көбі орыс тілінің ресми мәртебесі бар деп ойлайды. Бұл – қате түсінік. Орыс тілінің, Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес, ешқандай ресми тіл мәртебесі жоқ. Сөйлемнің мағынасына үңілсек, қажеттілік туындағанда қолданылуы мүмкін делінген. Бұрмаланған жаңсақ пікір қазақ тілінің қолданыс аясын тарылта түсуіне апарып соқты. Барлық ресми органдарда мемлекеттік тілге басымдық берудің орнына, керісінше, орыс тілін екінші тіл ретінде қарайды да, көбінесе басымдық осы тілге беріліп отыр. Соның салдарынан соңғы жылдары қазақ тілінің аударма тілі ретінде қалыптасып жатқан жағдайы бар.

– Заңда көрсетілген норманың бұрыс аударылуы да, теріс түсіндірілуі де тіл саясатын басқа арнаға бұрып жіберіп отыр ғой...

– Орыс тілінде «является» деген сөз қосылған ой қарапайым баяндамалық, хабарламалық сөйлем ретінде қолданылып, қабылданады. Заңымызда Қазақстан Республикасында мемлекеттік тіл қазақ тілі болып табылады деп түсіндіріліп тұр. Ал қазақша нұсқасында «является» деген сөз жоқ. ҚР мемлекеттік тіл – қазақ тілі. Бітігі. Орыс тілінде «Государственный язык – казахский язык» деп жазылуы тиіс еді. Міне, осындай ұсақ-түйек болып көрінуі мүмкін, аудармадан кеткен қате халықтың ұғымына кері әсер етті. Сондықтан да аудармада нақты дәл мағынасына мән беруі тиіс. 7-баптың 2-тармағындағы орыс тілі ресми тіл емес және оның Конституция бойынша ресми тіл деген мәртебесі жоғын айттым. Тек қана қажет болғанда: «2. В государственных организациях и органах местного самоуправления наравне с казахским языком официально употребляется русский язык» деп тұр. Ал енді қажеттілік қандай жағдайда болып тұр деп есептейміз? Бұл

НҰР-СҰЛТАН ҚАЛАСЫ МӘСЛИХАТЫНЫҢ ШЕШІМІ

Нұр-Сұлтан қаласы

24.04.2022

№173/24-VII

Нұр-Сұлтан қаласы мәслихатының 2021 жылғы 24 қарашадағы №111/15-VII «Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің жанындағы кәмететке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның құрамы туралы» шешіміне өзгерістер енгізу туралы

Нұр-Сұлтан қаласы әкімінің ұсынысын қарап, Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Заңының 6-бабын басшылыққа ала отырып, Нұр-Сұлтан қаласының мәслихаты

ШЕШТІ:

Нұр-Сұлтан қаласы мәслихатының 2021 жылғы 24 қарашадағы №111/15-VII «Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің жанындағы кәмететке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның құрамы туралы» шешіміне келесі өзгерістер енгізілсін:

жоғарыда көрсетілген шешімнің қосымшасында:

«Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің жанындағы кәмететке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның құрамына (бұдан әрі - Комиссия):

Жақенов Берік Оралұлы – Нұр-Сұлтан қаласы әкімінің орынбасары, төраға

Сәркенова Қарлығаш Сәбитқызы – «Нұр-Сұлтан қаласы әкімінің аппараты» мемлекеттік мекемесі әкім хатшылығының бас инспекторы

– Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі комиссияның хатшысы, жауапты хатшы

Мақжанова Назгүл Сейітқожақызы – Нұр-Сұлтан қаласы мәслихатының депутаты

Жәнділдаев Бақдәулет Болатұлы – Нұр-Сұлтан қаласы мәслихатының депутаты

Құдайбергенова Шұғыла Серікханқызы – Нұр-Сұлтан қаласы «Байқоңыр» ауданы әкімінің орынбасары

Таласова Айгүл Төлешқызы – «Нұр-Сұлтан қаласының Жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау басқармасы» мемлекеттік мекемесі басшысының орынбасары

енгізілсін;
Комиссия құрамынан А.Р. Оралов, А.Т. Мұқашева, Е. Ә. Жаулыбаев, Б.С. Ғарифуллин шығарылсын.

Нұр-Сұлтан қаласы мәслихатының хатшысы Е. Каналимов

ТАМАҚТАН УЛАНАТЫНДАР КӨБЕЙДІ

Жыл басынан бері Нұр-Сұлтанда тамақтан уланудан зардап шеккендердің саны 72 адамға жетті. Оның ішінде үшеуі – 14 жасқа дейінгі балалар. Ауа райының жылынуына байланысты тағамды дұрыс сақтамаудан тұрғындар арасында үйде тамақтан улану жағдайлары жиі тіркелуде.

Нұр-Сұлтан қаласы санитарлық-эпидемиологиялық бақылау департаментінің бөлім басшысы Елена Гартманның айтуынша, тамақтан улану – қоздырғыштармен және олардың токсиндерімен (90-95% жағдайда) немесе микробтық

емес сипаттағы улы заттармен ластанған тағамды жеу нәтижесінде пайда болатын ауру.

– Басқаша айтқанда, тағамнан улану микробтық немесе микробтық емес болуы мүмкін. Тамақтан улану белгілерінің инкубациялық кезеңі 30 ми-

ЛАҢКЕСТІККЕ ЖОЛ ЖОҚ

Елордадағы Қазақ технология және бизнес университетінде Нұр-Сұлтан қаласы Полиция департаменті семинар ұйымдастырды.

Оған аталмыш департаменттің экстремизмге қарсы іс-қимыл басқармасының қызметкерлері мен студенттер қатысты. Құқықтық түсіндіру сипатында өткен семинардың тақырыбы «Лаңкестік тұрғыдан

осал нысандардың қорғалуы» деп аталды.

Қазіргі уақытта полиция қызметкерлері қоғамда діни экстремизмнің алдын алуға бағытталған кең ауқымды жұмыс жүргізуде. Бұл жұмыстың

нұттан 24 сағат аралығында байқалуы мүмкін. Дегенмен, көп жағдайда улану белгілері 2-6 сағат аралығында айқын көрініп жатады. Науқастың бойында жүрек айну, құсу, диарея (іш өту), әлсіздік, ұйқы қашу, асқазан немесе ішек ауруы, бас ауруы, дене қызуының көтерілуі сияқты белгілер пайда болады. Жалпы сырқаттанудың кезеңі адам ағзасының жасына және жалпы жағдайына, бактериялардың немесе токсиндердің алуан түріне, қабылданған тамақ мөлшеріне байланысты. Ересектерге қарағанда кішкентай балаларда ауру ағымы әлдеқайда ауыр түрде өтетінін атап өту қажет, – дейді Е.Гартман.

Осыған байланысты елорданың Санитариялық-эпидемиологиялық бақылау департаменті тұрғындарды өзін-өзі емдемеуге, емдеу курсын тағайындап, ауруды асқындырмас дәрігер көмегіне дер кезінде жүгінуге шақырады.

«Farmers Mart» ЖШС, ҚР Экологиялық кодексінің 49-3-бабына сәйкес, «Нұр-Сұлтан қаласы, Сарыарқа ауданы, С189 көшесі, №3 уч. сауда орталығын салу және пайдалану «жұмыс жобасына «Қоршаған ортаны қорғау» бөлімі» жобасы бойынша қоғамдық тыңдау көпшілік талқылау нысанында өткізілетіні туралы хабарлайды (жобалық атауы). Жобалық құжаттама бірыңғай экологиялық порталда ұсынылған (<https://ecoportal.kz/>), ескертулер мен ұсыныстар 25 мамырдан 14 маусымға дейін қабылданады. Қосымша ақпарат мына мекенжай бойынша: aaa-2008@mail.ru және телефон арқылы: 87015484410.

«Астана қалалық жарық» ЖШС, БСН 030740001503, жарғылық капиталының 4 719 203 теңге 19 тиынға төмендегені туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап бір ай ішінде ҚР Нұр-Сұлтан қ., Сарыарқа ауданы, Қарасай батыр к-сі, 16, н.п. 1а мекенжайы бойынша қабылданады.

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» республикалық мемлекеттік кәсіпорны бас директорының бос лауазымына орналасуға конкурс

Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі, 010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Мәңгілік ел даңғылы, 8, Министрліктер үйі, 13 кіреберіс;

4-қабат, 457-кабинет, анықтама үшін телефоны: 8(7172)74-10-97, e-mail: aminakhaidarovna@mail.ru Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» республикалық мемлекеттік кәсіпорнының бас директоры бос лауазымына орналасуға конкурс жариялайды.

Кәсіпорынның мекенжайы: 010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Мәңгілік ел даңғылы, 11/1. Кәсіпорын қызметінің мәні: Қазақстан Республикасының мемлекеттік экологиялық ақпарат қорын және табиғи ресурстардың мемлекеттік кадастрларын жүргізу.

Функционалдық міндеттері: Кәсіпорынның құрылымдық бөлімшелерінің жұмысын ұйымдастырады және тиімді өзара іс-қимылын қамтамасыз етеді. Кәсіпорынның даму және жұмыс, бюджеттеу жоспарын әзірлейді, сондай-ақ олардың орындалуын қамтамасыз етеді. Кәсіпорынның қаржы-экономикалық және өндірістік-шаруашылық қызметінің мәселелерін шешеді. Кәсіпорынның міндеттемелері мен функцияларын орындауды қамтамасыз етеді. Қызметкерлер орындайтын есептердің, хаттардың, ақпараттардың уақтылы ұсынылуын және сапасын бақылайды. Қызметкерлердің жоспарларды орындауын ұйымдастырады. Ресурстарды ұтымды пайдалануды бақылауды жүзеге асырады. Жұмыстың жаңа және қазіргі заманғы әдістерін жетілдіру, жоспарлау және енгізу жөніндегі жұмысты талдайды және ұйымдастырады. Мемлекеттік билік және басқару органдары мен басқа да мүдделі ұйымдардың табиғи ресурстар және қоршаған ортаны қорғау саласындағы ақпараттық-консультациялық қызметтері бойынша жұмысты ұйымдастырады. Кәсіпорын қызметінде заңнама талаптарының сақталуын қамтамасыз етеді және бақылайды. Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі алдындағы қызметінің барлық міндеттемелерінің орындалуын қамтамасыз етеді бақылайды.

Конкурсқа қатысушыларға

қойылатын талаптар: Жоғары немесе жоғары оқу орнынан кейінгі білім: құқық (халықаралық құқық және/немесе құқықтану); әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес (экономика және/немесе әлемдік экономика және/немесе мемлекеттік және жергілікті басқару); жаратылыстану ғылымдары (химия және/немесе экология).

Мамаңдығы бойынша кәсіпорынның бейініне сәйкес басшы лауазымдардағы жұмыс өтілі кемінде 5 жыл.

Мүмкіндігінше «Іскерлік әкімшiлендiру магистрi» дәрежесiнiң немесе басқару (менеджмент) саласында қосымша бiлiмiнiң болуы.

Конкурс Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрiнiң 2015 жылғы 2 ақпандағы №70 бұйрығымен бекiтiлген мемлекеттiк кәсiпорынның басшысын тағайындау және аттестаттау, сондай-ақ оның кандидатурасын келiсу Қағидалары негiзiнде өткiзiледi.

Конкурсқа қатысу үшін мынадай құжаттар тапсырылады:

- 1) конкурсқа қатысу туралы өтініш;
- 2) мемлекеттік және орыс тілдерінде түйіндеме;
- 3) еркін нысанда жазылған өмірбаян;
- 4) білімі туралы құжаттардың көшірмелері;
- 5) еңбек кітапшасының (ол болған кезде) немесе еңбек шартының көшірмесі не соңғы жұмыс орнынан жұмысқа қабылданғаны және еңбек шартының тоқтау туралы туралы бұйрықтардың көшірмелері;
- 6) «Денсаулық сақтау ұйымдарының бастапқы медициналық құжаттама нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрi мiндетiн атқарушысының 2010 жылғы 23 қарашадағы №907 бұйрығымен (Нормативтiк құқықтық актiлердi мемлекеттiк тiркеу тiзiлiмiнде № 6697 болып тiркелдi) бекiтiлген нысан бойынша денсаулық жағдайы туралы анықтама.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар осы хабарландыру Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің ресми сайтында жарияланған сәттен бастап 15 күнтізбелік күн ішінде Нұр-Сұлтан қаласы, Мәңгілік ел даңғылы, 8, Министрліктер үйі, 13 кіреберіс, 4-қабат, 457-кабинет мекенжайы бойынша тапсырылуы тиіс. aminakhaidarovna@mail.ru.

ЕЛОРДАЛЫҚТАРДЫҢ ПАЙДАЛЫ ДЕМАЛЫСЫ

Қазақстанда кімнің жұмысы ауыр болса, соның тынысы ауыр деген қағида қалыптасқан. Тиісінше жергілікті интертеймент те осыған бағдарланған. Елордада көңіл көтеретін орындар жеткілікті: мейрамханалар, сауда үйлері, караоке, барлар. Әйтсе де, қала тұрғындарына әрі пайдалы, әрі жанға жайлы болатындайы жоқтың қасы, деп хабарлады Elorda.info.

Демалысты өткізуге арналған орындардың бірі – монша. Монша ағзаның зат алмасуын жақсартыды және термен бірге қожды шығаруға септігін тигізеді. Ал бұл – буындарда, шеміршектерде және сіңірлерде тұздың тұрып қалмауына бірден-бір оңтайлы жолы. Монша жүйкенің тырысуын, жүйзелісті басудың тамаша орны, ол жерде адамның көңілі жадырап, оптимизмі оянады, жағымды эмоциялармен қуаттанады. Яғни адам жұмыстан кейін шаршағанын және қажығанын басатын рақаттанудан қуат алып қана қоймай, денсаулығын түзетеді.

Дегенмен Қазақстанның астанасында тұратын жандардың арасында монша туралы білетіндері аз емес. Егер сіз осындай демалыстың түріне құмар болсаңыз немесе моншаға бару мәдениетімен таныстықты жоғары лигадан бастағыңыз келсе, онда «Орловские бани» мінсіз нұсқа екенін біліңіз. Кешен монша аппараттарымен жасақталған, олардың әрқайсысы қызмет көрсетуде толығымен авто-

номды және өзіндік «фишкалар» мен рәсімдер жиынтығына ие.

Моншаның ерлер мен әйелдерге арналған моншашылары бар, егер қонақтардың біріне гендерлік қағидаларының тұстары маңызды болса, онда талап етілген персоналды ұсынады. Рәсімдердің өзі шығармашылықтан тұрады, олардың жиынтықтарды да дербес. Моншалар өзінің сан алуандығына тән бу мен жылулық ара қатынасын қалыптастырады, сол себепті ұсынылатын рәсімдер де түрлі болады. Моншашы – көпбейінді кәсіп, өйткені ол моншаға барудың кең ұғымына саятын адамның анатомиясын да, монша рәсімдеріне қажетті шөптерді де, сыпыртқыларды, ағаштарды, суды, температураны және көптеген дүниені білуі керек.

Бұл жерде хош иісті майлар ғана емес, арнайы жидектер мен бал бар, олар жоғарыда айтып өткен мақсатта қолданылады. Хош иіс терапиясы монша сөзінен кейін пайда болға-

«Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс комитетінің «ҚАЗАРНАУЛЫЭКСПОРТ (КАЗСПЕЦЭКСПОРТ)» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнының бас директоры бос лауазымы орнына конкурс өткізу туралы ХАБАРИЛАНДЫРУ

Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің Мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс комитеті (010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Қабанбай батыр даңғылы, 32/1, телефон: 871725790516, электрондық мекенжайы: p.kokhanova@miid.gov.kz) Нұр-Сұлтан қаласы, Керей, Жәнібек хандары көшесі 12а мекенжайы бойынша орналасқан «ҚАЗАРНАУЛЫЭКСПОРТ (КАЗСПЕЦЭКСПОРТ)» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнының бас директорының бос лауазымына орналасуға конкурс жариялайды.

Кәсіпорын қызметінің негізгі түрі – әскери мақсаттағы тауарлардың (өнімдердің), қос мақсаттағы (қолданыстағы) тауарлардың (өнімдердің), әскери мақсаттағы жұмыстардың және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтердің импорты, оқ-дәрілерді қоспағанда, пайдаланылмайтын мүлікті өткізу (оның ішінде экспорт), құртып жіберу, кәдеге жарату, көму және қайта өңдеу арқылы жою, мүліктің құқықтарды беру бойынша қызметтер көрсету. Пайдаланылмайтын қорғаныс объектілерін жалдау (жалға алу), қорғаныс өнеркәсібі саласындағы халықаралық көрмелерге қатысу

және оларды Қазақстан Республикасының аумағында ұйымдастыру.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптар:

- білімі жоғары: Құқықтану (құқықтану, халықаралық құқық, заңгер) және (немесе) әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес (экономика, менеджмент, есеп және аудит, қаржы, мемлекеттік және жергілікті басқару, әлемдік экономика) және (немесе) техникалық ғылымдар және технологиялар (Автоматтандыру және басқару, Ақпараттық жүйелер, Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету, материалтану және жаңа материалдар технологиясы, Машина жасау, көлік, көлік техникасы және технологиялары, авиациялық техника және технологиялар, теңіз техникасы және технологиялары, аспап жасау, электр энергетикасы, радиотехника, электроника және телекоммуникациялар, технологиялық машиналар мен жабдықтар, жеңіл өнеркәсіп бұйымдарының технологиясы және құрастырылуы, қайта өңдеу өндірістерінің технологиясы, құрылыс, стандарттау, сертификаттау және метрология, материалдарды қысыммен өңдеу технологиясы, ұшу аппараттары мен қозғалтқыштарды ұшуда пайдалану, ғарыш техникасы және технологиялары) және (немесе) әскери іс және қауіпсіздік.

нымен, тереңіне үңілсек, бір уақытта пайда болғанға ұқсайды.

Осынау монша кешеніндегі маңызды сәттің бірі – музыкамен сүйемелдеу. Қонақ «бумен танысқан» (арнайы кіріспе рәсім) кезде оған баяу музыка қойылады. Ал бұлаулау кезінде саундтрек барынша жылдамдатылады, яғни моншашының жұмыс ірғағына ыңғайластырылып, жалпы атмосфераны жасандырады.

Ыстық қазандықта шомылу да әртүрлі, цитрус жемісі араласқан шөптен «Қиялдағы орман» мен «Патшаға» дейін.

Сыпыртқылардың көптігі де естен тандырылдық. Бұл тұста балламен шегені қаққанындай, сыпыртқыны да теріс қолдануың ықтимал. Дей тұрғанымен де бұлаулауға және хош иістендіруге арналған сыпыртқының өздеріне тән пішіні болады әрі әрқайсысын өз ретімен қолданған абзал. Өйткені балға шеге қағуға, ал сыпыртқы бұлаулауға арналған.

«Орловские бани» моншасы – кәсіби деңгейдегі монша. Оны есімдері үлкен әріптермен жазылатын кәсіби мамандар жобалаған, құрылысын салған, жабдықтармен қамтыған, безендірген, декорациясын жасаған және аймақтандырған. Бұл жерде монша ісін қанық меңгерген мамандар жұмыс істейді. Ал Қазақстандағы кәсіпқойлар мен әуесқойлардың арасындағы айырмашылықты ешкімге түсіндірудің қажеті жоқ шығар.

«Astana Green Life» ЖШС медициналық қалдықтарды кәдеге жарату жобасына ықтимал әсерлер туралы есебін қатысты қоршаған ортаға әсерді бағалау жөнінде қоғамдық тыңдауды өткізеді. Қоғамдық тыңдау өткізу күні, уақыты және орны: 20 маусым 2022 жыл, сағат 15.00-не, өткізу мекенжайы: Нұр-Сұлтан қаласы, Алматы ауданы, Шалқар көш, 25.

Видеоконференц ZOOM байланыс CUJTEME <https://us02web.zoom.us/j/83898393552?pwd=U2gwdeFFPvNmVmUjVkcmlVpMWhnTzYyYkY0T090> Идентификатор конференция: 838 9839 3552 Код достулы: 477504

Жергілікті атқарушы органның атауы және қоғамдық тыңдауды ұйымдастыруға жауапты тұлғаның байланыс деректері: «Астана қаласының Табиғи ресурстар және табиғатты пайдалануды реттеу басқармасы» мемлекеттік мекемесі Ұсыныстар мен ескертулер қабылданатын жергілікті атқарушы органның электрондық поштасының мекенжайы: <https://www.facebook.com/nursultanakimat/>, <https://www.facebook.com/nursultanakimat/>, <https://www.facebook.com/nursultanakimat/> Құжатты әзірлеушінің атауы және байланыс деректері: «Қаз Град» Эко Проект» ЖШС, телефон: 8 (775) 324-50-05

ДУЛАТТЫ ЖЫРҒА ҚОСТЫ

«Астана» концерт залында Е.Рахмадиев атындағы Мемлекеттік академиялық филармониясының ұйымдастыруымен республикалық жас ақындар айтысы өтті. Сөз барымтасы қазақ әдебиетінің көрнекті өкілі, ақын, жырау Дулат Бабатайұлының туғанына 220 жыл толуына арналды.

**Аманғали
ҚАЛЖАНОВ**

Республикалық жас ақындар айтысы – елордалық филармонияның шығармашылық жобасы. Іс-шара суырып-салма ақындық өнерін кеңінен насихаттау, дарынды жастардың шығармашылық шеберлігін арттыру, қазақ халқының рухани мұрасын сақтау мақсатында өткізілді.

Биыл республикалық жас ақындар айтысына Нұр-Сұлтан, Алматы, Шымкент, Қарағанды, Ақтөбе, Түркістан, Жамбыл, т.б. облыстардан айтыскерлер қатысты. Сөз сайысын «Айтыс ақтаңгері-2021» аталымының жеңімпазы Еркебұлан Қайназар

жүргізді.

Жас ақындардың өнерін қазақ әдебиеті мен өнері қайраткерлерінен құралған қазылар алқасы бағалады. Атап айтқанда, халық әртісі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Қайрат Байбосынов, көрнекті ақын, халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері Ғалым Жайлыбай, айтыскер ақындар Жібек Болтанова мен Мейірбек Сұлтанхан, дәстүрлі әнші Ерболат Шалдыбеков бағалады. Таланты мен әртістігін, жеңіске деген ынта-жігерін танытқан жеңімпаздар бағалы сыйлықтармен марапатталды.

Айтысты елордалық филармонияның «Халық әні» бөлімінің орындаушылары, халықаралық

және республикалық байқаулардың лауреаттары Елбол Қуанбек, Айдос Оңғарбай, Оспан Құлсымақ, Өзгеріс Шерікбай, Айнұр Қонысбаева, Айбала Бейсенова ән-жырлармен көркемдеді. Көрермендер айтыспен қатар Дулат Бабатайұлының «Толғау», Нартай Бекежановтың «Игигай», Жамбыл Жабаевтың «Ақындарға арнау», Қашаған Күржіманұлының «Тойбастар» және т.б. шығармаларды тыңдады.

Айтыстың қорытындысында Дәурен Ысқақ пен Абзал Мақаш бас жүлдені теңдей бөлісті. Екінші орынды Бек Шмат пен Нұртілеу Төленбек иеленді. Үшінші орынды Айым Асылбекқызы, Мұхтар Қонарбаев және Ақбота Манарбекова алды.

ЕСКЕНДІРДІ ЕСКЕ АЛДЫ

Бейбітшілік және келісім сарайында Қазақстанның халық әртісі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, «Құрмет» және «Отан» ордендерінің иегері, әнші, композитор Ескендір Хасанғалиевтің шығармашылығына және оны еске алуға арналған «Атамекен» музыкалық кеші өтті.

Бар саналы ғұмырын өнерге және қазақстандық мәдениетті дамытуға арнаған композитордың әндерімен өскен ұрпақ бүгінде оның бай мұрасын қадірлеп, қастерлейді.

«Ескендір ағамызды еске алуға арналған концерт қатты ұнады. Кеш өте керемет өтті. Әншілердің бәрі Ескендір ағамыздың шығарған әндерін жақсы орындап, халықтың көңілінен шыға білді. Сондықтан халық Ескендір ағамызды еш уақытта ұмытпайды, әндері де ұмытылмайды. Келесі ұрпаққа мәңгі үлгі болды. Ескендір ағамыздың бүгінгі кешінде шырқалған

әндерден керемет әсер алдық. Әсіресе өзінің ұлы мен немересінің айтқан әні де халықтың көңілінен шықты. Оларды көргенімізге өте ризамын» деді қала тұрғыны Клара Батыралиева.

Кеш барысында Ескендір Хасанғалиевтің «Атамекен», «Анаға сәлем», «Бозторғайым», «Әдемі-ау» секілді танымал әндері әуеледі.

Сахна төрінде отандық эстрада әртістері өнер көрсетті. Олардың қатарында Роза Рымбаева, Жеңіс Ысқақова, Клара Төленбаева, Гүлнұр Оразымбетова, «МузАрт» және «Gentlemen» топтары,

Әлібек Әлмәдиев, Әділхан Макин, Зарина Божакоева, Айдын Жұмабай, Гүлсім Мырзабекова, Жандос Айдынұлы, композитордың ұлы мен немересі Біржан мен Нұрсұлтан Хасанғалиевтер, Мұратбек Хайролла, Айсұлу Жақ, Медет Салық, Перизат Тұрарова, Әлинұр Хамзин, Расул Жармағамбетов, Татьяна Вицинская, Айбар Қайырхан, «Айналайын» балалар хоры бар. Әндер Президенттік оркестрдің сүйемелдеуімен орындалды.

Баян АСЫЛБЕКОВА

Елорданың Студенттер саябағында қала әкімдігінің қолдауымен «BIZ BIRGEMIZ» қоғамдық бірлестігімен бірлесіп ұйымдастырылған Ореп air өтті. Кеш қонақтары үшін ашық аспан астында дискотека, интерактивті ойындар, би нөмірлері, басқа да қызықты концерттік бағдарлама ұйымдастырылды.

АШЫҚ АСПАН АСТЫНДА

Ореп air форматындағы концерт карантинге байланысты таза ауада көңілді және пайдалы уақыт өткізуге, жаңа таныстар табуға болатын кештерде ұзақ уақыт жиналмаған елордалық жастар мен студенттерге ұнады.

Кеш бағдарламасында астананың тәжірибелі диджейлерінің қойылымдары, жаңадан бастаған, талантты әртістердің музыкалық нөмірлері, белсенді студенттердің жігерлі би нөмірлері, блогер Zamanі Zhanaliev-пен тілдесу, танымал қазақстандық Koba & Mans сериалының әртістері концерттің хедлайнерлері болды. Музыкалық үзілістер интерактивті ойындармен және әртістер мен блогерлердің қонақтармен қарым-қатынасымен алмастырылды.

РЕТРОКӨЛІКТЕР КӨРМЕСІ ӨТТІ

Нұр-Сұлтан қаласында ретроавтомобильдер мен әскери техника макеттерінің көрмесі болып өтті. Оны ҚР Қорғаныс министрлігіне қарасты Әскери-техникалық мектептердің құрылған күніне орай ҚР ҚК Мемлекеттік әскери-тарихи музейі ұйымдастырды.

Ашық аспан астындағы алаңда өткен ғасырдың ортасында шығарылған әскери техника мен көліктердің 20 шақты үлгісі қойылды. Сонымен қатар, келушілер «Жас қанат» әскери-техникалық үйірмесінде дәріс алып жүрген жасөспірімдердің қолынан шыққан түрлі әскери ұшақтар мен техникалардың үлгілерін тамашалады.

Құрылғанына 22 жыл толып отырған Әскери-техникалық мектеп елімізде тиісті әскери дайындықтан өткен резервті жасақтау ісіне орасан зор үлес қосып келеді. Бүгінгі таңда Қазақстанның барлық аймағында аталған мектептің 15 филиалы бар.

Олардың материалдық-техникалық базасын нығайту жолында жоспарлы жұмыстар жүргізілуде. Оқу үрдісінде заманауи әдістер мен технологияларды қолданатын педагогтардың жоғары кәсіби құрамы жастарды әскерге сапалы даярлауға ықпал етеді. Осы уақыт аралығында Әскери-техникалық мектептердің филиалдары 76 мыңнан астам маман дайындап шығарған.

Мектеп филиалдарында «В, С, С1» санатындағы әскери жүргізушілерді, МТЛБ механик-жүргізушілерін және радиотелеграфистерді дайындайды. Уақыт талаптарын ескере отырып,

әскери-техникалық мамандықтар тізбесі де жаңарып, толыға түспек.

2013 жылдан бастап «Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы» Заңның 12-бабына сәйкес азаматтарда 40 жұмыс күні ішінде өтеулі негізде әскери-есептік мандық алу мүмкіндігі пайда болды. Бұл оқу орындарда әскерге шақыруды кейінге қалдырылған, денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке жарамды немесе шектеулі жарамды 24 жастан 27 жасқа дейінгі азаматтар оқи алады.

Ә.СМАЙЫЛОВ

АЗИЯ БІРІНШІЛІГІ – ЕЛОРДА ТӨРІНДЕ

Нұр-Сұлтан қаласында каратэден Азия чемпионаты өтті. Құрлықтық бәсекеге KAN, IFK, KWF, WKO федерациясының ішкі чемпионатта іріктеуден өткен 12 мемлекеттен 300-ден аса спортшы қатысты.

Азия чемпионатының ашылу салтанатында Мәдениет және спорт министрінің орынбасары Серік Жарасбаев, Ұлттық республикалық киокушинкай-кан каратэ федерациясының президенті Омархан Өксікбаев, Халықаралық KWU ұйымының бас хатшысы Александр Пичунов жарыс қатысушыларына сәттілік тіледі.

Елорда татаминде кумитэ және ката түрі бойынша 12 жастан жоғары спортшылар 37 салмақта сынға түсті. Жарыс қорытындысында Қазақстан құрамасының спортшылары қарсылас шақ келтірмей, көш бастады. Екінші орынға Иран спортшылары жайғасты. Ал Қырғызстан құрамасы үздік үштікті түйіндеді.